

FORTE:

Forskningsrådet för
hälsa, arbetsliv och välfärd

ARBETSVILLKOR OCH ARBETS- FÖRHÅLLANDEN INOM GIGEKONOMIN

En kunskapsöversikt

FÖRORD

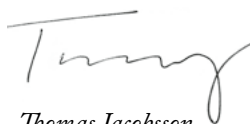
Forte, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, har fått i uppdrag av regeringen att inrätta och bedriva ett tioårigt nationellt forskningsprogram om arbetslivsforskning. En strategisk forskningsagenda har tagits fram för att tydliggöra programmets riktning. I den strategiska agendan har ett antal prioriterade utmaningar inom arbetslivet identifierats. Det är områden där forskningsbehoven är särskilt stora. Forte ska genom programmet öka kunskapen om utmaningar inom arbetslivet och presentera underlag för möjliga lösningar. Genom att finansiera forskning på arbetslivsområdet bidrar Forte till att bygga upp forskningsmiljöer, främja forskningsprojekt och öka nätverkande mellan forskare och samhällsaktörer. Forte avser även att sammanställa forskningsbaserad kunskap inom utmaningarna för att visa på kunskapsläget och vilka forskningsbehov som finns.

Ethel Forsberg
Generaldirektör, Forte

Den här rapporten tar sin utgångspunkt i en av de utmaningar som lyftes fram i den strategiska agendan: *Förbättra förutsättningar och villkor för att organisera och utföra arbete för olika anställnings och arbetsformer*. Rapporten har ett särskilt fokus på anställningsvillkor, arbetsförhållanden och inflytande inom gigekonomin. Detta är en utmaning där många olika aktörer har uttryckt ett behov av mer kunskap och Forte hoppas därför att rapporten kommer att bidra till att öka kännedomen om den befintliga forskningen. Forte ser samtidigt fram emot att ny kunskap kommer att komplettera den som redovisas här, i takt med att den finansierade forskningen inom programmet utvecklas.

Doktor Johanna Palm vid Stockholms universitet har författat rapporten. Professor Gunnar Aronsson, även han vid Stockholms universitet, har varit vetenskaplig granskare.

Thomas Jacobsson
Programansvarig, Forte

INNEHÅLL

Förord	2	Demografisk beskrivning av gigarbetare i Sverige ..19	
Sammanfattning	4	Arbetsvillkor bland gigarbetare i Sverige.....19	
Summering av forskningsrekommendationer.....6		Internationell jämförelse	19
Inledning	8	Litteraturoversikt	22
Bakgrund	9	Forskning kring gigeconomins omfattning och demografi	22
Delningsekonomin.....9		Forskning kring gigeconomins strukturella påverkan på arbetsmarknaden.....	24
Plattformsekonomin	9	Forskning kring arbetslivets utformning inom gigeconomien	25
Gigeconomien	10	Riskfaktorer i arbetslivet för gigarbetare	31
Olika kategorier av gigarbete	10	Strukturella riskfaktorer	34
Övriga begrepp.....11		Forskning kring arbetsrätt inom och reglering av gigeconomien.....	36
Gigeconomins framväxt och karaktär	12	Slutsatser och forskningsbehov	41
Syfte, metod och avgränsningar	15	Slutsatser.....	41
Syfte.....15		Forskningsbehov	42
Metod	15	Forskningsluckor kring arbetslivets utformning ...	42
Inkluderings och exkluderingskriterier.....	16	Forskningsluckor kring riskfaktorer.....	42
Gigeconomien i Sverige	18	Rekommendationer.....	43
Gigeconomins omfattning i Sverige.....	18	Appendix	45
Dominerande branscher och jobb inom gigeconomien i Sverige	18		

Foto: Scandinav, Astrakan Images AB
ISBN: 978-91-88561-28-2

Forte - Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd
Box 38084, 100 64 Stockholm
Telefon: 08-775 40 70, e-post: forte@forte.se
www.forte.se

Sammanfattning

Intresset för gigeekonomin inom såväl massmedia som forskningen har ökat kraftigt på senare år. Trots att det är ett relativt nytt område inom forskningen har antalet vetenskapliga artiklar och rapporter, som på olika sätt berör ämnet, ökat i snabb takt. Syftet med den här rapporten är att sammanfatta resultaten av de senaste fem årens forskning kring arbetslivets utformning och effekter inom gigeekonomin i västvärlden, med fokus på att identifiera forskningsbehov.

Det finns inte någon entydig definition av gigeekonomin inom forskningen eller i den offentliga debatten. Istället används olika begrepp – såsom plattformsekonomin och delningsekonomin. Definitionen är omväxlande och avser generellt många olika former av aktiviteter som sällan är begränsade till inkomstbringande aktiviteter eller plattformar. Begreppet gigeekonomi avser i den här rapporten endast arbetsplattformar och är därmed begränsat till att behandla betalt gigarbete. Gigarbete avser uppgiftsbaserat arbete som förmedlas genom att utförare och beställare möts på en digital plattform. Relationen består därmed av tre – istället för som brukligt av två – parter. Dels har vi en utförare (gigarbetare), dels en beställare (kund) och dels en tillhandahållare (plattform). Vanligtvis betraktas och behandlas gigarbetaren (av plattformen) som en oberoende entreprenör – en egenanställd – och någon arbetsgivare finns generellt inte. Gigarbetaren är därmed oftast ansvarig för att

på egen hand tillhandahålla det kapital – dvs. den utrustning – som arbetet kräver, och för sin egen fortbildning. Gigarbete brukar vanligtvis också delas upp i skilda kategorier utifrån var arbetet utförs och hur kvalificerat arbetet är. I den här rapporten delas gigarbete in i tre kategorier:

1. kvalificerat arbete online
2. okvalificerat arbete online
3. fysiskt arbete offline

De två första kategorierna har de mest grundläggande egenskaperna gemensamt. För båda kategorierna förmedlas och utförs arbetet online, och de har därmed båda en potentiellt global räckvidd. Det som skiljer arbetskategorierna åt är hur kvalificerade arbetsuppgifterna är. Den första kategorin utgörs huvudsakligen av kreativa arbetsuppgifter, exempelvis programmering, omfattande översättningar och designarbete. Detta arbete förmedlas via plattformar så som Upwork och Freelancer. Den andra kategorin utgörs huvudsakligen av så kallat mikroarbete, vilket består av monotont klickarbete i form av exempelvis inmatning av enklare data, sorterande av bilder och översättning av enstaka fraser eller ord. Detta arbete förmedlas via plattformar så som Amazon Mechanical Turk och CrowdFlower. Den tredje kategorin utgörs istället av traditionellt arbete inom service och transport, vilket dock förmedlas digitalt. Detta arbete är därmed lokalt i sin karaktär. Det förmedlas via plattformar som Uber, Foodora och Tiptapp.

Forskningen kring gigeekonomins framväxt och förhållandena som råder inom gigeekonomin är – trots den stora ökningen i antalet forskningsartiklar på senare år – fortfarande under utveckling. Det saknas övergripande och systematisk kunskap kring gigeekonomins omfattning och de som arbetar inom gigeekonomin. Genomgången visar att majoriteten av den forskning som finns har genomförts i USA. Det är även tydligt att ett fåtal plattformar – framför allt

Uber och Amazon Mechanical Turk – är betydligt mer beforskade än andra. Detta ensidiga fokus gör att det är svårt att dra generella slutsatser kring arbetslivets utformande och effekter inom gigekonomin, och det är framför allt svårt att dra slutsatser om hur förhållandena ser ut inom gigekonomin i Sverige.

Trots bristerna går det att se vissa generella mönster gällande gigekonomin omfattning, vilka som huvudsakligen arbetar inom gigekonomin och de arbetsvillkor och förhållanden som råder där. Studier utförda i Sverige indikerar att cirka 2,5 procent av den arbetsföra befolkningen mellan 16–64 år under år 2016 hade utfört arbete inom gigekonomin. Detta kan jämföras med studier som visar att cirka 0,5–1 procent arbetar inom gigekonomin i USA och mellan 5–12 procent i Europa. Siffrorna varierar dock mellan undersökningar och bör tas med viss försiktighet. I såväl Sverige som internationellt visar forskningen att gigarbetare generellt är högutbildade, relativt unga och att arbetet inom gigekonomin vanligtvis utgör en sekundär sysselsättning. Den internationella forskningen indikerar vidare att majoriteten av gigarbetare har en primär sysselsättning i form av en ordinär anställning, men att det också är relativt vanligt förekommande att gigarbete är en bisyssla till eget företag, studier eller omsorgsarbete i hemmet. Den visar även att endast en minoritet av gigarbetarna saknade arbete till följd av arbetslöshet eller andra orsaker innan de började arbeta inom gigekonomin. Vidare indikeras att omsättningen inom gigekonomin är relativt hög. Däremot är det svårt att utifrån nuvarande forskningsläge avgöra huruvida – och i vilken grad samt för vilka grupper – gigekonomin fungerar som en språngbräda till jobb inom den reguljära ekonomin, alternativt om den har en inläsande effekt.

Forskningen visar också att arbetet inom gigekonomin är sammankopplat med ett flertal

risker, som till exempel risk för isolering och osynliggörande, då arbetet inom gigekonomin vanligtvis sker enskilt, och för att det organisatoriska stödet vanligtvis är bristfälligt. Det finns därmed en risk för isolering från andra utförare, från överordnade (plattformen) och från beställare (kunder). Detta utmärks bl.a. genom ensidig kommunikation och bristande feedback. Arbetet är också sammankopplat med låga och osäkra inkomster och bristande tillgång till jobb. Flera studier visar att gigarbetare uppger att de inte får arbete i den utsträckning som de önskar via plattformar och att det finns en risk att inte få betalt för det utförda arbetet om kunden inte är nöjd. Studier visar också att bristen på kontroll över arbetet är en källa till stress bland gigarbetare. Flexibiliteten som arbetet inom gigekonomin sägs ge upphov till begränsas på ett tydligt sätt genom att plattformarna – via användandet av algoritmiskt ledarskap – styr vilka uppdrag gigarbetare får och vilka inkomster detta genererar. Begränsningen är mest tydlig bland gigarbetare som utför arbete offline, men förekommer i viss mån bland alla kategorier av gigarbete. Vidare påvisas att såväl okvalificerat som kvalificerat gigarbete övervakas i hög utsträckning, exempelvis genom GPS, omdömen och kontroll av antal tangentklick och via skärmdumpar på utförares datorer. Gigarbetare riskerar även som en följd av de anställningsförhållanden som råder inom gigekonomin att nekas tillgång till sociala trygghetssystem och till kollektiv organisering och kollektivt förhandlande. Sättet på vilket arbetet är organiserat inom gigekonomin riskerar därmed också att få långtgående effekter på partsrelationerna.

Utifrån den litteraturöversikt som ligger till grund för den här rapporten har också ett antal rekommendationer för framtida forskning formulerats. Dessa summeras punktvis nedan.

SUMMERING AV FORSKNINGS-REKOMMENDATIONER

- Det är viktigt att främja ökad systematisk forskning kring omfattningen av gigekonomin och kring vilka gigarbetarna är. För att uppnå det behövs representativ och mer tillförlitlig data på nationell nivå i Sverige.
- För att öka kunskapen kring gigekonomin tillväxt och påverkan på ekonomin och samhället i stort fordras longitudinell data.
- Det finns ett behov av mer detaljerad kunskap kring arbetsvillkor och arbetsförhållanden bland olika kategorier av gigarbetare, inte minst i en svensk kontext. Systematisk kunskap kring arbetets organisering och hur det skiljer sig åt mellan olika kategorier av gigarbetare och mellan olika plattformar behövs.
- Mer forskning kring utbredningen av risker såsom isolering, bristande stöd och otrygghet i arbetslivet bland olika kategorier av gigarbetare krävs. Därför bör studier som undersöker om och i vilken utsträckning riskerna skiljer sig åt beroende av sysselsättningsgrad och socioekonomisk status, men också mellan plattformar, främjas.
- Forskning kring de långsiktiga effekterna av arbete inom gigekonomin bör prioriteras. Dels behövs ökad kännedom kring långsiktiga hälsoeffekter bland gigarbetare, och dels behövs det mer kunskap kring eventuella inläsningseffekter och huruvida dessa skiljer sig åt beroende på socioekonomisk status och mellan olika kategorier av gigarbete.
- Det finns ett behov av forskning om ekonomiska risker och möjligheter med gigarbete i Sverige. Vidare krävs ökad kunskap kring i vilken omfattning gigarbetare riskerar hamna utanför sociala trygghetssystem till följd av de anställningsrelationer som råder inom gigekonomin.
- Det är viktigt med ökad kunskap kring inflytandet över arbetet bland olika kategorier av gigarbetare.
- Forskning kring partsrelationerna inom gigekonomin behövs. Det finns ett behov av att säkerställa att – och hur – gigarbetare får tillgång till grundläggande rättigheter och skydd inom arbetslivet.

Inledning

Gigekonomin har rönt stort intresse inom såväl forskning som massmedia på senare tid, och antalet vetenskapliga artiklar, rapporter och bokkapitel som på olika sätt behandlar gigekonomin framväxt och de förhållanden som råder där har ökat kraftigt de senaste fem – sex åren (Arcidiancono et al., 2018).

Gigekonomin beskrivs inte sällan utifrån två skarpt kontrasterande perspektiv. Det ena perspektivet lägger fokus på de möjligheter som gigekonomin skapar vad gäller hållbar konsumtion och bättre utnyttjande av existerande resurser. Inom detta perspektiv fokuseras även de möjligheter gigekonomin skapar för grupper som tidigare har varit exkluderade från eller haft svårt att få tillträde till arbetsmarknaden. Genom att sänka barriärerna för arbeten och genom att erbjuda flexibla arbeten med stor frihet, möjlighet att arbeta hemifrån och utan chefer, antas gigekonomin erbjuda en mer tillgänglig och attraktiv arbetsmarknad (Martin, 2016; Arcidiancono et al., 2018). I det andra perspektivet framställs gigekonomin som en extrem variant av nyliberalismen vilken bidrar till bl.a. ökad kapitalkoncentration och ökad exploatering av arbetskraften (se ex. Murillo et al., 2017; Popiel, 2017; Rahman, 2016). Den mer positiva bilden av gigekonomin var dominerande under gigekonomin framväxt, medan den mer kritiska bilden har kommit att bli allt mer dominerande inom forskningen (jmf. Arcidiancono et al., 2018). I den allmänna debatten syns dock alltså båda dessa sidor.

Trots det ökade intresset för gigekonomin inom forskningen är kunskapen kring flertalet faktorer kopplade till gigekonomin alltså något begränsade. Det har hittills varit svårt att mäta dess storlek i olika länder och regioner, vilket gör att kunskapen om dess påverkan på arbetslivet, samhället och ekonomin i stort är begränsad (se ex. Coyle, 2017; De Groen et al., 2017; Huws et al., 2018). Trots att empiriska undersökningar kring arbetsmiljö och inflytande har ökat de senaste åren så har forskningen framför allt fokuserat på ett fåtal plattformar (huvudsakligen Uber och Amazon Mechanical Turk) vilket är en begränsning inom detta område. Mycket av den forskning som finns fokuserar också på ett fåtal länder, där USA – och i viss mån andra anglosaxiska länder – är överrepresenterade. I bl.a. Sverige råder istället stor brist på forskning kring förhållandena inom gigekonomin. En betydande del av litteraturen om gigekonomin består i dagsläget vidare av så kallat grå litteratur, där rapporter från exempelvis fackliga institut och nationella och transnationella myndigheter – exempelvis på EU-nivå – är vanligt förekommande (se ex. Codagnone et al., 2016; Kuek et al., 2015; De Stefano, 2016). Litteraturoversikten i den här rapporten är begränsad till att behandla artiklar i vetenskapliga tidskrifter med peer-review, och delar av litteraturen kring plattformsekonomin exkluderas därmed från rapportens huvuddel. I de övriga delarna av rapporten förekommer dock referenser även till grå litteratur.

Syftet med rapporten är att försöka ge en samlad bild av vad vi i dag vet om anställningsvillkor, arbetsmiljö och inflytande inom gigekonomin i Sverige och andra västländer, samt att identifiera eventuella kunskapsluckor och områden där mer kunskap behövs. Detta görs genom en analys av internationell forskning på området mellan åren 2014–2018 och som sammanfattar forskningsläget.

Bakgrund

Det finns inte någon tydlig definition av gigekonomin, vare sig begreppsligt eller innehållsmässigt. Både inom forskningen och i den allmänna debatten används olika begrepp och definitioner, vilket bidrar till att skapa förvirring kring vad gigekonomin är och vilka aktiviteter som (bör) räknas till den (se ex. Berg, 2016; Schor, 2017). I styckena nedan kommer därför de mest vanligt förekommande begreppen och hur de används inom forskningen kort att redogöras för och diskuteras. I den här delen återfinns även definitioner av ytterligare några begrepp som är centrala för rapporten.

DELNINGSEKONOMIN

Delningsekonomin är det oftast använda begreppet inom den internationella forskningen. Det är också det bredaste begreppet som inbegriper många olika former av aktiviteter, vilka huvudsakligen sker online men även kan ske offline. Aktiviteterna är sällan begränsade till arbete eller ens till andra inkomstbringande aktiviteter som försäljning eller uthyrning av egendom. Vanligtvis inbegriper de även icke-inkomstbringande aktiviteter som exempelvis lokala sammanslutningar för att dela på verktyg eller bilar, eller för att skänka mat eller saker. Vanligen åsyftas utbyte mellan två individer (peer-to-peer/P2P), men utbyte mellan företag och individ (business-to-peer/B2P) liksom individ och företag (peer-to-business/P2B) ingår också i de flesta definitioner (se ex.

Martin, 2016; Murillo et al., 2017; Ravelle, 2017). Inte sällan beskrivs delningsekonomin som en demokratisk gräsrotsrörelse med en platt struktur, vilken syftar till och möjliggöra deltagande och utnyttjande av resurser på ett mer hållbart och rättvist sätt genom att den fokuserar på tillgång och användande framför ägande (se ex. Rifkin, 2014). Vissa forskare (och debattörer) använder dock begreppet mer eller mindre synonymt med enbart kommersiella aktiviteter, och inte sällan även specifikt med arbete (Schor, 2017). Det är, som synes, svårt – för att inte säga omöjligt – att i nuläget presentera en definition av detta begrepp som är allmängiltig.

Begreppet har också fått mycket kritik inom forskningen för att framställa kommersiella aktiviteter – och inte minst företag – i altruistiska termer (se ex. Cockayne, 2016; Kuhn et al., 2017; Oei, 2018; Schor & Attwood-Charles, 2017; Rahman, 2016; Ravelle, 2017). Flera forskare lyfter istället fram hur delningsekonomin bidrar till hög koncentration av pengar och ägande, snarare än till en jämnare fördelning av inkomster och tillgångar (se Murillo et al., 2017; Schor, 2017). Relaterat till detta finns också en kritik som grundas i att delningsekonomin antas bidra till ett skifte i maktbalansen mellan företag och anställda (eller utförare) genom att ensidigt överföra risker från arbetsgivare till arbetstagare (se ex. De Stefano, 2016).

PLATTFORMSEKONOMIN

Plattformsekonomi är generellt ett smalare begrepp jämfört med delningsekonomin, då det vanligtvis är begränsat till aktiviteter som organiseras online. Vanligen syftar det också enbart till vinstdrivande företag (Schor, 2017). Inte heller detta begrepp är begränsat till att innefatta plattformar och aktiviteter vilka inbegriper arbete. Likt delningsekonomi inkluderar det vanligtvis också plattformar vars huvudsakliga syfte är att genom (kommersiell) uthyrning tillgängliggöra egendom.

Även begreppet plattformsekonomi har blivit föremål för en del kritik inom forskningen. Oei (2018) menar exempelvis att det tenderar att – i juridisk mening – framställa och befästa plattformsföretagen som förmedlare av arbete vilket därmed bidrar till att skylta ett eventuellt arbetsgivaransvar.

GIGEKONOMIN

Gigekonomin är det smalaste av de nämnda begreppen. Gigekonomin – och gigarbete – används vanligen inom forskningen för att tala om arbetsplattformar (Schor, 2017; Stewart & Stanford, 2017), vilket också är den här rapportens huvudsakliga fokus. Genom att det normalt inbegriper de avgränsningar som är av vikt för syftet med den här rapporten framstår det därmed som det mest lämpliga begreppet att använda.

I vissa sammanhang används dock begreppet gigeekonomi – och termen gigarbete – även för att benämna all typ arbete som utförs på tillfällig basis, oavsett om arbetet förmedlas via plattformar eller inte (se ex. Friedman, 2014). Så kommer det inte att användas i den här rapporten. Gigeekonomi och gigarbete avser endast plattformar med fokus på arbete respektive arbete som förmedlas via plattformar.

OLIKA KATEGORIER AV GIGARBETE

Begreppet gigarbete är i behov av en mer omfattande definition. Gigarbete avser uppgiftsbaserat arbete som förmedlas genom att utförare och beställare möts på en digital plattform. Relationen består därmed av tre – istället för som brukligt av två – parter. Dels har vi en utförare (gigarbetare), dels en beställare (kund) och dels en tillhandahållare (plattform) (jmf. SOU 2017:24). Vanligtvis betraktas och behandlas gigarbetaren (av plattformen) som en oberoende entreprenör – en egenanställd – och någon arbetsgivare finns därmed generellt inte. Som en följd av

detta är gigarbetaren ansvarig för att på egen hand tillhandahålla det kapital – dvs. den utrustning – som arbetet kräver, och för sin egen fortbildning (De Stefano, 2016).

Gigarbete är dock inte enhetligt och brukar därför delas upp i olika kategorier av arbete. Uppdelningen sker vanligtvis utifrån två övergripande dimensioner:

1) var arbetet utförs och 2) hur kvalificerat arbetet är (jmf. De Stefano, 2016). Med utgångspunkt i den här rapportens syfte och i hur forskningen generellt talar om gigarbete kommer här talas om tre olika kategorier av gigarbete:

1. kvalificerat arbete online,
2. okvalificerat arbete online och
3. fysiskt arbete offline.

De två första kategorierna har de mest grundläggande egenskaperna gemensamt. För båda kategorierna förmedlas och utförs arbetet online, och de har därmed båda en potentiellt global räckvidd. Det som skiljer arbetskategorierna åt är hur kvalificerade arbetsuppgifterna är. Den första kategorin utgörs huvudsakligen av så kallat kreativa arbetsuppgifter såsom programmering, omfattande översättningar och designarbete. Det arbetet förmedlas via plattformar så som Upwork och Freelancer. Den andra kategorin utgörs huvudsakligen av så kallat mikroarbete, vilket består av monotont klickarbete i form av exempelvis inmatning av enklare data, sorterande av bilder och översättning av enstaka fraser eller ord som förmedlas via plattformar såsom Amazon Mechanical Turk och CrowdFlower. Den tredje kategorin utgörs istället av traditionellt arbete inom service och transport, vilket dock förmedlas digitalt. Det arbetet är därmed lokalt i sin karaktär. Det förmedlas via plattformar som Uber, Foodora och Tiptapp (De Stefano, 2016).

ÖVRIGA BEGREPP

Flexibilitet

Begreppet flexibilitet – och flexibelt arbete – avser i rapporten möjligheten att påverka var, när och hur arbetet sker. Flexibla arbeten gör det möjligt att påverka en eller flera av dessa aspekter antingen för den som utför arbetet och/eller för den som organiserar arbetet.

Icke-standardiserade anställningar

Inom forskningen talas ofta om standardiserade kontra icke-standardiserade anställningar (se ex. Gumbrell-McCormick & Hyman, 2013). Standardiserade anställningar avser de anställningar som var norm under den fordristiska eran (1950–60-tal), det vill säga tillsvidareanställningar på heltid och vanligtvis dagtid. Icke-standardiserade anställningar avser istället anställningar på olika former av tidsbegränsade kontrakt (vikariat, timanställningar, bemanningsanställningar), deltid och arbete på så kallat icke-sociala timmar. När det i rapporten talas om osäkra anställningar är det dessa och egenanställningar som åsyftas.

Egenanställning

Det finns ingen entydig definition av begreppet egenanställning, utan definitionen varierar något bland olika aktörer. Exempelvis råder

ingen klarhet i huruvida egenanställda bör betraktas som arbetstagare eller inte (Futurion, 2017). Vanligtvis avses dock en individ som utför arbete på uppdrag av en annan part, men som själv inte har en F-skattsedel utan fakturerar med hjälp av ytterligare en part. Det förhållande som uppstår är därmed ett trepartsförhållande mellan den egenanstälde, beställaren/kunden och faktureringsföretaget (egenanställningsföretaget eller plattformsföretaget).

Algoritmiskt ledarskap

Algoritmiskt ledarskap är en term som används för att beskriva hur arbete organiseras och styrs med hjälp av insamlad digital information/data rörande olika delar av arbetsprocessen och den tjänst som förmedlas (Chan & Humphreys, 2018; Schor, 2017). Utifrån insamlad data fattas beslut gällande exempelvis priser och fördelning av arbetsuppgifter via algoritmer istället för av individer. Algoritmer används även för att övervaka arbetsprocesser.

Gigekonomin framväxt och karaktär

Framväxten av gigekonomin bör ses i ljuset av större samhällsförändringar orsakade av teknisk utveckling och strukturomvandlingar på arbetsmarknaden. Under de senaste decennierna har det skett en ökning av så kallat icke-standardiserade anställningar. Samtidigt har datorer och inte minst smartphones - vilka måste ses som en förutsättning för gigekonomin framväxt - blivit ett tydligare inslag i arbetslivet (Berglund et al, 2017; Huws et al., 2018).

Gigekonomin har växt fram i delvis olika skeden. Arbeten förmedlade och utförda online – generellt högkvalificerade arbeten inom IT och design – har funnits en längre tid jämfört med arbeten som förmedlas online men utförs offline. Arbeten som förmedlas online men utförs offline har huvudsakligen växt fram sedan finanskrisen, delvis som ett svar på den ökade arbetslösheten som blev en följd av den i flertalet länder (se ex. Irani, 2015; Leighton, 2016). Plattformen Upwork – som förmedlar kvalificerat arbete online – är exempelvis en sammanslagning mellan plattformarna Elance och Odesk, som grundades 1999 respektive 2003. Uber, ett av gigekonomin mest kända och framgångsrika start-up företag, grundades däremot först år 2009 och Foodora grundades år 2014.

Gigekonomin kan sägas utgöra en specifik del av ekonomin och arbetsmarknaden som bl.a. utmärks av att arbetet förmedlas (och i delar även utförs) online och av att arbetet är tillfälligt. Samtidigt visar forskningen att det i praktiken ofta är svårt att på ett tydligt sätt dra en gräns för vad som ingår i gigekonomin och vad som bör exkluderas från den. Detta märks bl.a. genom att det kan vara svårt att särskilja mellan arbete inom gigekonomin och arbete inom delar av den standardiserade och icke-standardiserade arbetsmarknaden tillhörande den reguljära ekonomin (De Stefano, 2016; van Doorn, 2017; Moore & Newsome, 2018; Stewart & Stanford, 2017; Rahman, 2016). Flera av de inslag som utmärker gigekonomin – exempelvis digitalisering, outsourcing och extrema former av flexibilitet – förekommer också inom den reguljära ekonomin (Huws et al., 2018; Popiel, 2017; Rahman, 2016). Användandet av egenanställningar istället för ordinära anställningar är heller inte något exklusivt för gigekonomin, utan förekommer även inom exempelvis byggbranschen och städbranschen utanför denna sektor (se ex. Minter, 2017; Moore & Newsome, 2018; Thörnquist, 2011). Frilansare är en annan grupp som arbetar både inom gigekonomin och utanför den. Det är dessutom en kategori som emellanåt används som en proxy för att mäta omfattningen av och tillväxten inom gigekonomin, dock med vissa uppenbara brister då kategorin inte utslutande inbegriper gigekonomin (se ex. Eichhorts et al., 2017; Popiel, 2017; Schwartz, 2018).

Som en följd av detta är de risker som de som arbetar inom gigekonomin utsätts för inte nödvändigtvis heller unika eller exklusiva för den sektorn. Isolering, ekonomisk osäkerhet, bristande kontroll över arbetet och svårigheter att organisera sig kollektivt är exempel på aspekter som drabbar både gigarbetare och olika former av icke-standardiserade arbetare inom den reguljära ekonomin (De Stefano, 2016; Stewart & Stanford, 2017). Vidare visar

forskningen att individer sällan kan delas in i att tillhöra gigekonomin *eller* den reguljära ekonomin, då en stor andel av de som arbetar inom gigekonomin även arbetar inom den reguljära ekonomin (Schor & Attwood-Charles, 2017). En annan aspekt rörande gigekonomin som skapar problem med gränsdragning inom forskningen är att det kan vara svårt att på ett tydligt sätt definiera vad som utgör *arbete* – till skillnad från andra inkomstbringande aktiviteter – inom gigekonomin (Moore & Newsome, 2018; jmf. Bauer & Gegenhuber, 2015). Det finns exempelvis ingen vedertagen syn på huruvida – och i så fall när – uthyrning av lägenheter via Airbnb utgör ett arbete eller inte. I flera empiriska undersökningar görs därmed ingen tydlig åtskillnad mellan arbete och

aktiviteter som inte nödvändigtvis bör karaktäriseras som arbete, vilket bidrar till otydligheter inom forskningen (se ex. Ravenelle, 2017).

Med detta sagt, så finns det ändå faktorer som särskiljer gigekonomin från andra delar av ekonomin, och som gör att den inte nödvändigtvis endast bör betraktas som en förlängning av flexibelt arbete i olika former inom den reguljära ekonomin (Leighton, 2016). De utmaningar som gigekonomin innebär för hur arbete är organiserat och hur det utförs gör att det finns skäl att studera den sektorn av arbetsmarknaden separat. Inte minst för att därigenom få mer kunskap om vilka aspekter av den som är unika och vilka aspekter som liknar delar av den reguljära arbetsmarknaden.

Syfte, metod och avgränsningar

SYFTE

Denna rapport består av en litteraturöversikt med huvudfokus på forskning kring anställningsvillkor, arbetsmiljö och inflytande över arbetet inom gigekonomin. Litteraturöversikten omfattar relevant internationell akademisk litteratur i vetenskapliga tidskrifter med peer-review publicerad under 2014–2018 i Västeuropa (inklusive Sverige och Norden) och USA, Kanada, Australien och Nya Zeeland. Syftet med litteraturöversikten är att sammanfatta kunskapen på området för att därigenom identifiera kunskapsluckor inom området där mer forskning behövs.

Följande frågeställningar utgör utgångspunkten för rapporten:

- Vad vet vi idag om hur nya anställnings- och arbetsformer inom gigekonomin påverkar anställningsvillkor, arbetsförhållanden och inflytande över arbetet?
- Hur ser det övergripande kunskapsläget ut idag? Vilka delar inom det här området är mest utforskade och vilka är mest eftersatta?
- Vilka rekommendationer för kommande forskning kan formuleras utifrån litteraturöversikten?

METOD

Litteraturöversikten gjordes genom sökningar i relevanta databaser för vetenskapliga publikationer. De databaser som användes inkluderar Web of Science och Scopus. Sökningarna avgränsades till åren 2014–2018 och innefattar endast litteratur publicerad på engelska. Ett fåtal artiklar identifierades även via inkluderade artiklar (se flödesschema nedan). Avgränsningar i databaser och år gjordes med hänvisning till det stora antalet artiklar som identifierades.

Sökorden inkluderade olika begrepp för gigekonomin, dels enskilt och dels i kombination med begrepp som rör anställnings- och arbetsvillkor. Söksträngarna baserades på följande ord:

"Gig economy"

"Platform economy"

"On-demand economy"

"Gig economy" OR "Platform economy" OR

"Digital economy" OR "Sharing economy"/

AND (employ* OR work* OR "flexible worker"

OR "flexible work" OR "contingent work" OR

"contingent worker" OR "temporary employment"

OR "temporary employee" OR "temporary

work" OR "temporary worker" OR labor OR

labour OR on-demand OR just-in-time OR

"informal work" OR "independent contractor"

OR "dependent contractor" OR self-employed

OR freelanc*OR crowdwork OR "precarious

work" OR employment rel* OR risk OR "work

environment" OR health OR "labor rights" OR

"labour rights" OR wage* OR condition* OR

union OR "collective action" OR "collective

mobilization" OR crowdsource* OR ride-sourc*

OR ride-shar*)

Uber

Deliveroo

"Amazon Mechanical Turk"

Lyft

Foodora

Upwork

/limit to PUBYEAR "2018-2014", DOCTYPE "article", LANGUAGE "English"

Sökningarna gav sammanlagt 2287 träffar.

INKLUDERINGS OCH EXKLUDERINGSKRITERIER

Med utgångspunkt i rapportens syfte och frågeställningar har avgränsningar gjorts i samband med urvalsprocessen. Den övergripande grunden för inkludering var att artiklarna fokuserade på plattformar som förmedlar arbete, dvs. så kallade arbetsplattformar. Utifrån denna övergripande avgränsning har inkluderingsarbetet skett i två steg.

I det första steget lästes abstracts och därigenom avgjordes om artiklarna skulle gå vidare till steg två eller exkluderas. Artiklar som utifrån abstract bedömdes som osäkra inkluderades till steg två i urvalsprocessen. De huvudsakliga grunderna för exkludering i detta skede var ämnesmässiga. Artiklar som huvudsakligen eller enbart behandlade följande ämnen exkluderades:

- Fokus på ekonomisk analys (exempelvis vinstmarginaler, prissättningsmekanismer, marknadsföring, konsumtionsmönster, innovativt företagande, e-handel).
- Analyser av Big Data och sociala medier
- Spatiala analyser och urbana studier

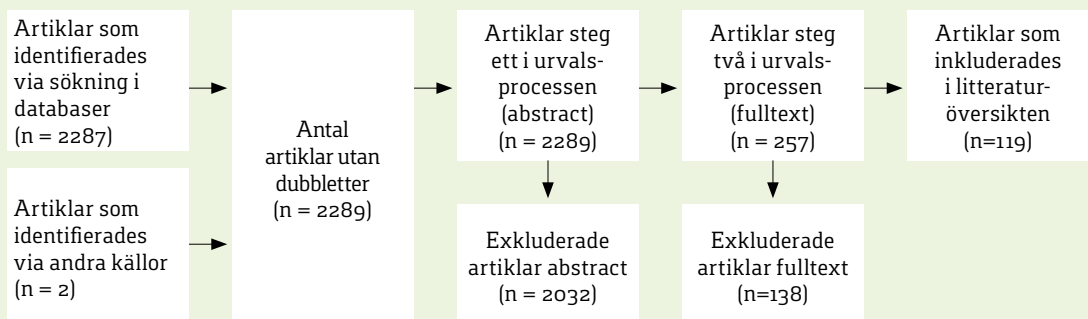
- Miljöpåverkan
- Digitalisering och automatisering av den reguljära arbetsmarknaden
- Fokus på datateknik

Exkludering gjordes också på grundval av vad artiklar *inte* handlade om, och artiklar som inte berörde arbete i någon form exkluderades.

I det andra steget av urvalsprocessen lästes artiklarna i sin helhet och ytterligare artiklar exkluderades. Dels exkluderades artiklar återigen av ämnesmässiga skäl – i de fall abstract varit otydliga – och dels på grund av bristande kvalitet eller bristande relevans. Artiklar som saknade relevant empiri och som på annat sätt inte tillförde ny och relevant kunskap (exempelvis artiklar som var för normativa och tesdrivande utan empiriskt belegg, eller som endast refererade sekundär data utan att tillföra något nytt) sorterades bort. Även artiklar som bedömdes ha bristfällig empiri, exempelvis artiklar som baserades på data med tveksamt eller för litet urval, uteslöts i detta skede. Kvaliteten på data varierar dock även något bland de inkluderade artiklarna. Det finns i nuläget svårigheter med att samla in tillförlitlig representativ data inom forskningsområdet, vilket diskuteras mer ingående i andra avsnitt.

Nedan visas ett flödesschema över urvalsprocessen.

Flödesschema för urvalsprocessen

Sammantaget identifierades 119 artiklar vilka är inkluderade i litteraturoversikten. För en full förteckning av de inkluderade artiklarna, se Bilaga 1. Samtliga inkluderade artiklar är inte refererade i löpande text. Detta beror på att referenser i löpande text då skulle bli för många. I de fall artiklar rörande samma ämne inte tillför något nytt har de därför inte nödvändigtvis refererats till i löpande text, men återfinns i förteckningen över inkluderade artiklar. De inkluderade artiklarna är i huvudsak problemorienterade i bemärkelsen att fokus primärt ligger på att identifiera och förklara risker med arbete inom gigekonomin. Detta är inte ett utfall av urvalsprocessen utan speglar det faktum att internationella forskningsartiklar publicerade mellan 2014–2018 huvudsakligen har haft detta fokus.

Figur 1 nedan illustrerar ökningen över tid i antalet peer-review artiklar som rör arbete och arbetsförhållanden inom gigekonomin.¹ Figur 2 visar vilka övergripande teman som behandlas i de identifierade artiklarna. Dessa teman är inte ömsesidigt uteslutande då flertalet artiklar behandlar mer än ett tema.

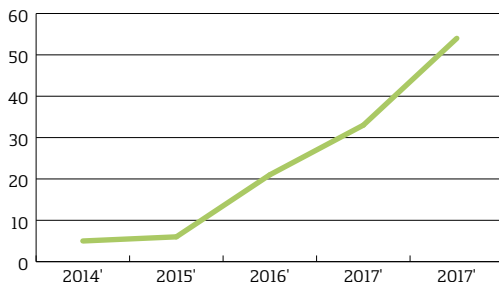
Figur 2 visar att de identifierade artiklarna domineras av två teman: arbetsvillkor samt arbetsrätt och reglering.

Figur 3 visar fördelningen över vilka länder som behandlas i artiklarna. Flertalet artiklar behandlar mer än ett land. I vissa fall har även artiklar med ett globalt perspektiv inkluderats. Detta har gjorts när artikeln även har inkluderat ett fokus på länder från västvärlden. Artiklar som endast fokuserar på länder utanför västvärlden har exkluderats. I de fall det har varit möjligt att särskilja resultat mellan västländer och länder från övriga världen har detta gjorts, och endast resultat från västländer har då diskuterats. Inkluderade artiklar med globalt fokus berör framför allt arbete online,

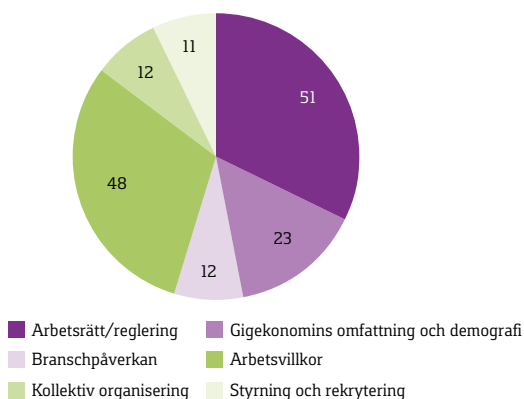
som är globalt till sin karaktär och där empirin inte sällan inkluderar ett urval från länder utanför västvärlden.

I Figur 3 syns tydligt att de identifierade artiklarna domineras av artiklar som behandlar den amerikanska kontexten.

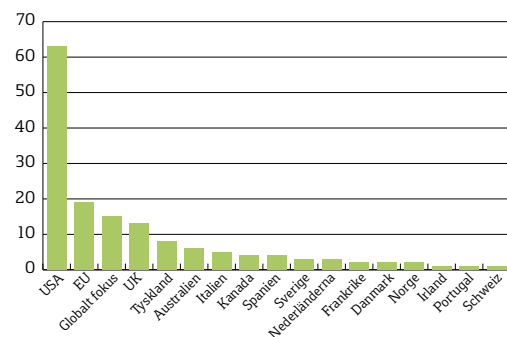
Figur 1. Antal artiklar om arbete inom gigekonomin 2014-2018

Figur 2. Tematisk fördelning (antal)

Figur 3. Uppdelning länder (antal)

¹ 54 st för 2018, 33 st för 2017, 21 st för 2016, 6 st för 2015 och 5 st för 2014.

Gigekonomin i Sverige

I dagsläget finns generellt lite kunskap om gigekonomin i Sverige. Det finns ett fåtal (icke peer-review granskade) rapporter om dess utbredning och omfattning, och i viss mån även vilken typ av arbeten som förekommer och villkoren som råder där (se SOU, 2017:24; Huws et al., 2017). I övrigt råder brist på systematisk kunskap. I det följande stycket sammanfattas och beskrivs den kunskap som finns om gigekonomin omfattning i Sverige, vilka som arbetar där och hur arbetsvillkoren ser ut, men också hur det ser ut internationellt.

GIGEKONOMINS OMFATTNING I SVERIGE

De två rapporter som detta avsnitt huvudsakligen baseras på redovisar skilda siffror gällande hur stor andel av den svenska befolkningen som är eller har varit aktiva inom gigekonomin. Rapporten *Work in the European Gig Economy* (Huws et al., 2017) uppger att 10 procent av befolkningen mellan 16–65 år har utfört arbete för ett plattformsföretag under det senaste året. I *Ett arbetsliv i förändring* (SOU, 2017:24) uppges istället att 2,5 procent av befolkningen i åldrarna 16–64 år har utfört arbete för en plattform. Båda rapporterna har samlat in data via webbenkäter med ett slumpmässigt urval. Det totala antalet respondenter är dock större i SOU:n (n=7069) jämfört med Huws et al. (n=2146). Möjligen kan detta ha bidragit till de

stora skillnaderna i resultat. Troligtvis har dock även utformandet av frågeformuläret och operationaliseringar inverkat. Värt att beakta är även att underlaget för de siffror som presenteras nedan är litet i båda rapporterna. Antalet respondenter som anger att de har arbetat inom gigekonomin är 178 (SOU, 2017:24) respektive 189 (Huws et al., 2017). De siffror som presenteras bör därmed tas med viss försiktighet.

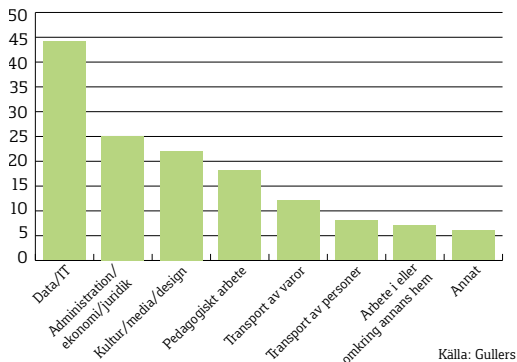
Trots att siffrorna skiljer sig åt visar resultaten i båda rapporterna att arbetet via plattformar i Sverige huvudsakligen är ett komplement till andra arbeten eller sysselsättningar. En majoritet av de som uppger att de är aktiva inom gigekonomin arbetar inte särskilt omfattande via plattformar. Huws et al. (2017) rapporterar att endast fem procent utför arbete via plattformar veckovis. I rapporten *Ett arbetsliv i förändring* (SOU, 2017:24) uppger istället endast 1,5 procent att de utför arbete via plattformar högst 10 timmar per vecka, varav en stor andel av dessa anger att omfattningen är ännu mindre än så. Endast 0,45 procent uppger i denna rapport att de har arbete för plattformar som sin huvudsakliga sysselsättning och inkomstkälla (SOU 2017:24). Beaktat att gigekonomin är en växande sektor (Kässi & Lehdonvirta, 2018) finns det dock anledning att anta att andelen som har utfört arbete för plattformar är högre i dagsläget jämfört med när dessa undersökningar utfördes. Då det saknas longitudinell data för Sverige går detta antagande dock inte att undersöka ännu.

DOMINERANDE BRANSCHER OCH JOBB INOM GIGEKONOMIN I SVERIGE

Resultaten från rapporterna visar att uppdrag inom data/IT och administration/ekonomi/juridik är de mest vanligt förekommande. Resultaten skiljer sig dock en aning gällande i vilka branscher individer har fått uppdrag. Arbete i och kring annans hem rapporteras som betydligt vanligare hos Huws et al. (2017) jämfört med SOU:n (2017:24). Figur 4 nedan

visar fördelningen mellan olika branscher bland de som arbetar inom gigekonomin i Sverige. Siffrorna baseras på resultat från rapporten *Ett arbetsliv i förändring* (SOU, 2017:24).

Figur 4. Andel som har tagit uppdrag inom specifika branscher inom gigekonomin (procent)

DEMOGRAFISK BESKRIVNING AV GIGARBETARE I SVERIGE

Båda rapporterna visar att det är vanligare att söka arbete på plattformar bland män än bland kvinnor. Resultaten från SOU:n (2017:24) indikerar även att det är betydligt vanligare att söka arbete via plattformar bland yngre än bland äldre individer, och bland utrikes födda jämfört med inrikes födda. I den rapporten framgår även att gigarbete i viss mån är ett storstadsfenomen. Framför allt är det vanligare att individer som bor i Stockholm har sökt arbete på plattformar (SOU, 2017:24).

ARBETSVILLKOR BLAND GIGARBETARE I SVERIGE

Det saknas vetenskapliga undersökningar rörande arbetsvillkor och arbetsförhållanden inom gigekonomin i Sverige. Kunskapen på detta område är därmed ytterst begränsad.

I rapporten *Ett förändrat arbetsliv* (SOU, 2017:24) diskuteras dock möjliga risker i arbetsmiljön inom gigekonomin utifrån tre huvudgrupper: fysiska risker vid digitalt arbete (online), fysiska risker vid fysiskt arbete (offline) och psykosociala risker. De risker som identifieras är generellt inte nya utan liknar de risker som återfinns även inom andra former av arbete. Fysiska risker för

digitalt arbete rör risker kopplat till arbete med dator, såsom synbesvär, muskelbesvär och stress. Identifierade risker för fysiskt arbete offline rör exempelvis risk för att bli utsatt för hot och våld, risk för trafikolyckor och utförande av arbetsuppgifter som typiskt har förhöjd risk, exempelvis inom byggbranschen. De psykosociala riskerna rör osäkerhet kring arbetsmängd och inkomst vilket resulterar i svårigheter att planera arbete och privatliv. Detta, liksom bristande kontroll över till exempel system för omdömen, antas kunna leda till oro och stress. Andra psykosociala risker antas vara isoleringen i arbetet. I rapporten påtalas även att det kan vara svårt att följa upp risker och ha en god tillsyn av verksamheter inom gigekonomin från Arbetsmiljöverkets sida på grund av att arbetet är isolerat och mobilt. Detta i sig kan antas utgöra ytterligare en riskfaktor för arbete inom gigekonomin.

I Sverige har partsrelationerna också stor betydelse för förhållandena på arbetsmarknaden då flera viktiga arbetsrättsliga frågor – exempelvis branschspecifika lägstalöner och övertidsersättning – regleras via kollektivavtal istället för (främst) via lagar, som i många andra länder. Det faktum att ytterst få av de som arbetar inom gigekonomin är fackligt organiserade och/eller täcks av kollektivavtal (Palm, 2018) kan därmed tänkas utgöra ytterligare en riskfaktor, då det kan få negativa konsekvenser gällande exempelvis löneutvecklingen och tryggheten på jobbet.

INTERNATIONELL JÄMFÖRELSE

Även internationellt är systematisk kunskap kring gigekonomin omfattning och utbredning en bristvara. I de undersökningar som finns – vilka företrädesvis finns rapporterade i form av grå litteratur – varierar resultaten. Undersökningar rapporterar att gigekonomin sysselsätter omkring 0,5 procent i USA (Katz & Kreuger, 2016) och mellan 5–12 procent i Europa (De Groen et al., 2017; Huws et al., 2017). Att siffrorna skiljer sig så markant åt

mellan USA och Europa tyder på att dessa siffror inte är tillförlitliga. Den demografiska profilen bland gigarbetare tenderar däremot att vara mer välbärgad, och överlag liknar den i hög utsträckning den svenska (Huws et al., 2017).

Det som delvis skiljer olika länder åt är villkoren för gigarbetare. Genom att regleringen av gigeekonomin i viss mån varierar mellan länder (se Thelen, 2018) och genom att tillgången till

sociala trygghetssystem och möjligheten att organisera sig kollektivt också varierar skiljer sig graden av utsatthet bland gigarbetare delvis åt mellan olika länder och regioner. Det är exempelvis en betydande del av gigarbetare i USA som saknar sjukförsäkring som en följd av att de saknar en anställning (se ex. Hall & Kreuger, 2018), vilket gör att deras hälsomässiga utsatthet ökar jämfört med gigarbetare i Europa.

Litteraturöversikt

I den här delen av rapporten kommer forskningsresultat från litteraturöversikten av vetenskapliga artiklar med peer-review publicerade mellan 2014 – 2018 att presenteras och diskuteras.

FORSKNING KRING GIGEKONOMINS OMFATTNING OCH DEMOGRAFI

Gigekonomins omfattning

Det är svårt att utifrån existerande forskning säkerställa gigekonomins omfattning och utbredning i olika länder och regioner. Forskningen visar att det i nuläget finns stora praktiska och metodologiska hinder för att mäta hur stor andel av befolkningen i olika länder som är sysselsatta inom gigekonomin.

De hinder som har identifierats består exempelvis av bristen på redovisning av data hos plattformsföretagen, bristen på tillförlitlig offentlig statistik, bristen på tillförlitliga survey-undersökningar och mätproblem (Coyle, 2017; Eichhorst et al., 2017; Kässi & Lehdonvirta, 2018; De Groen et al., 2017). Eftersom sysselsättningen inom gigekonomin inte sällan utgör en sekundär sysselsättning (Berg, 2016; Schor, 2017) finns en tendens att denna sysselsättning faller bort när olika aktörer samlar in statistik kring arbetsmarknaden, och sysselsättningsgraden inom gigekonomin riskerar därmed att underskattas. I surveyundersökningar tenderar istället urvalet att vara skevt till följd av att de ofta rekryterar respondenter online, inte sällan via plattformar som Amazon Mechanical Turk. I dessa undersökningar finns därför istället en risk att

sysselsättningen inom gigekonomin överskattas. Urvalet är vanligtvis också påverkat av låg svarsfrekvens (De Groen et al., 2017; Kässi & Lehdonvirta, 2018). Ytterligare ett problem är att urvalet sällan är tillräckligt stort för att det ska vara möjligt att genomföra tillförlitliga analyser gällande olika kategorier av gigarbetare. Dessutom återfinns ofta problem med klassificeringar och operationaliseringar i surveyundersökningar. Det har noterats att det i samband med självklassificering har uppstått problem med att särskilja mellan arbete och andra inkomstbringande aktiviteter då respondenter kan svara tvetydigt på frågor rörande det (se ex. Newlands et al., 2018). Därmed saknas generellt övergripande statistik kring olika former av gigarbete samt hur och på vilket sätt dessa skiljer sig åt.

Ytterligare en brist med forskningen kring gigekonomins omfattning är att redovisningarna vanligtvis är fragmenterade i meningen att de ofta baseras på enskilda plattformar och/eller regioner (Berg, 2016; Brawley & Pury, 2016; Deng et al., 2016; Jamil & Noiseux, 2018; Ravenelle, 2017; Ticona & Mateescu, 2018) eller i enstaka fall utifrån typ av arbete (Webster, 2016). Ett undantag är De Groen et al. (2017) som undersöker gigekonomins omfattning i Europa, och som finner att motsvarande 5,9 procent av EU:s befolkning arbetar via plattformar. Författarna menar dock att siffran bör tas med försiktighet då svårigheter att korrekt mäta omfattningen förelåg i studien. De data som finns består vidare nästan uteslutande av tvärsnittsdata, vilket gör att kunskapen kring tillväxten inom gigekonomin också är begränsad. En studie från Kässi och Lehdonvirta (2018) utgör här ett undantag. Kässi och Lehdonvirta (2018) har undersökt tillväxten för gigarbete som utförs online mellan 2016–2018 och finner att denna sektor på ett globalt plan har haft en tillväxt på motsvarande 21 procent under denna period.

Demografisk beskrivning av gigarbetare i västvärlden

Att försöka ge en samlad och tydlig demografisk beskrivning av gigarbetare utifrån existerande forskning är också något av en utmaning. Som konstaterades i stycket ovan saknas tillförlitlig översiktlig data. Ytterligare en utmaning är att forskningen delvis brister när det gäller att tydligt redogöra för vilka delar av gigekonomin som behandlas i enskilda studier. Detta leder till att gigekonomin tenderar att framställas som relativt homogen, och att dess heterogena drag förminskas eller skyls som en följd av bristande metoder och data (Kuhn & Maleki, 2017; Stewart & Stanford, 2017). Utöver att det finns brister gällande att tydligt särskilja mellan arbete och andra inkomstbringande aktiviteter görs heller inte nödvändigtvis tydlig åtskillnad mellan hög- och lågkvalificerat arbete och arbete som utförs online respektive offline (Berg, 2016; Ravenelle, 2017). Dessa brister gör det svårt att sammanställa demografiska fakta kring individer som utför gigarbete, och inte minst att redogöra för eventuella skillnader mellan olika kategorier av gigarbetare.

I Tabell 1 nedan redovisas – trots ovan nämnda brister – en sammanställning av demografiska och socioekonomiska egenskaper hos olika typer av gigarbetare med utgångspunkt i det

existerande forskningsläget. Sammanställningen bygger på de empiriska fakta som finns presenterade i de studier som ingår i rapporten. Då det utifrån forskningsläget inte är möjligt att ange precisa siffror för dessa egenskaper anges dessa istället utifrån i vilken grad och omfattning olika kategorier av gigarbetare besitter dem. Sammanställningen visar att forskningen har kunnat identifiera vissa mönster bland olika kategorier av gigarbetare. Exempelvis är graden av beroende av inkomsten högre bland gigarbetare som utför okvalificerat arbete online och offline jämfört med de som utför kvalificerat arbete online. Inkluderingen av grupper som av olika anledningar har svårt att få tillträde till den reguljära arbetsmarknaden (migranter/minoriteter och/eller individer med funktionsnedsättning/sjukdom) är också högre bland dessa två kategorier. Sammanställningen visar även att vissa egenskaper är gemensamma för alla kategorier av gigarbetare. De är generellt högutbildade, relativt unga och arbetet inom gigekonomin utgör vanligtvis en sekundär sysselsättning.

En brist med sammanställningen är att den huvudsakligen bygger på data från USA. Det finns i dagsläget betydligt mindre forskning kring gigarbetares egenskaper utanför USA och vi vet därför lite om huruvida dessa

TABELL 1

	Högkvalificerade arbeten online	Lågkvalificerade arbeten online	Arbeten offline
Utbildningsnivå	Hög	Hög	Medelhög
Ålder	Medellåg	Medellåg	Medel
Andel migranter/minoriteter	Okänd	Okänd	Medelhög
Andel deltidsarbete	Hög	Hög	Hög
Andel beroende av inkomsten	Medellåg	Medel	Medel
Andel med funktionsnedsättning	Okänd	Medellåg	Låg
Andel med omsorgsansvar i hemmet	Okänd	Medel	Låg
Könsfördelning	Varierad	Jämn	Varierad

mönster skiljer sig åt mellan länder och regioner. Sammanställningen bygger också huvudsakligen på data där gigarbetare generellt behandlas som en homogen grupp, och där ingen åtskillnad nödvändigtvis görs mellan de som har gigarbetet som sin primära sysselsättning och de som har det som en sekundär sysselsättning. Det finns dock anledning att anta att större demografiska och socioekonomiska skillnader framträder mellan de som har gigarbetet som sin huvudsakliga sysselsättning och de som har gigarbetet som en bisysselsättning *inom* olika kategorier av gigarbetare jämfört med *mellan* olika kategorier av gigarbetare (Jamil & Noiseux, 2018; Kuhn & Maleki, 2017).

FORSKNING KRING GIGEKONOMIS STRUKTURELLA PÅVERKAN PÅ ARBETSMARKNADEN

Ett vanligt antagande är att gigekonomin bidrar till att sänka trösklarna på arbetsmarknaden och att grupper som har svårt att etablera sig på den reguljära arbetsmarknaden – exempelvis nyanlända och minoriteter samt individer med funktionsnedsättningar och/eller psykiska besvär – lättare får tillträde till arbete genom gigekonomin (Martin, 2016). Samtidigt finns en viss oro för att gigekonomin bidrar till att sysselsättningen inom vissa existerande branscher – främst taxi- och hotellnäringarna – påverkas negativt av den konkurrens som den bidrar med. Det finns även viss oro för att löner och villkor påverkas negativt inom dessa branscher (Drahokoupil & Piasna, 2017). I styckena nedan kommer dessa frågor att diskuteras med utgångspunkt i det nuvarande forskningsläget.

Sänkta trösklar och ökat tillträde till arbete för marginaliserade grupper?

Eftersom det saknas tillförlitlig systematisk och övergripande data kring gigekonomin är det svårt att utifrån existerande forskning avgöra huruvida och i vilken utsträckning gigekonomin bidrar till att marginaliserade grupper får

tillträde till arbetsmarknaden. Det går därför heller inte att på ett övergripande plan visa i vilken utsträckning arbetet inom gigekonomin utgör en ny sysselsättning, i vilken utsträckning det har ersatt annan sysselsättning eller är ett komplement till annan sysselsättning.

Utifrån de studier som finns – vilka huvudsakligen bygger på icke-representativa urval – går det dock att se vissa mönster. Som nämndes i stycket ovan indikerar forskningen att gigarbetet utgör en sekundär sysselsättning för majoriteten av gigarbetare (Al-Ani & Stumpp, 2016; Berg, 2016; Deng & Joshi, 2016; Drahokoupil & Piasna, 2017; Hall & Kreuger, 2018; Jamil & Noiseux, 2018; Lehdonvirta, 2018; Ma & Yang, 2018; Malin & Chandler, 2017; Ravenelle, 2017; Schor & Atwood-Charles, 2017). Forskningen indikerar också att majoriteten av gigarbetare har en primär sysselsättning i form av en ordinär anställning, men att det också är relativt vanligt förekommande att gigarbetet är en bisyssla till eget företag, studier eller omsorg i hemmet (Berg, 2016; Schor, 2017). Endast för en minoritet av gigarbetarna tycks arbetet inom gigekonomin utgöra den primära sysselsättningen, och det är ovanligt att det utgör en sysselsättning på heltid (Berg, 2016; Schor, 2017; Schor & Atwood-Charles, 2017).

Det faktum att arbetet inom gigekonomin huvudsakligen utgör en sekundär sysselsättning och att endast en minoritet av gigarbetarna får sin huvudsakliga inkomst från arbetet inom gigekonomin tyder, enligt vissa forskare, på att gigekonomin inte nödvändigtvis skapar så många nya jobb (Schor, 2017; Schor & Atwood-Charles, 2017). Forskning visar också att endast en minoritet av gigarbetarna var arbetslösa eller av andra skäl helt saknade arbete innan de började arbeta inom gigekonomin (Berg, 2016). Flera studier visar också att gigarbetare generellt upplever att de är undersysselsatta och att de inte får jobb i den utsträckning som de önskar via plattformarna de arbetar för (Jamil & Noiseux, 2018; Lehdonvirta, 2018). Studier visar

också att huvuddelen av det gigarbete som utförs online utförs av ett fåtal individer (Schor, 2017). Som en följd av detta menar en del forskare att gigekonomin riskerar att bidra till ökad ojämlikhet och minskad inkludering på arbetsmarknaden. Då en stor del av arbetet inom gigekonomin utförs av högutbildade individer med relativt höga inkomster från arbeten vid sidan om gigekonomin riskerar dessa att genom sin delaktighet i gigekonomin bidra till att arbetstillfällena försvinner från marginaliserade grupper (Schor, 2017).

Resultaten är dock inte entydiga. En del studier rapporterar att marginaliserade grupper såsom individer med funktionsnedsättningar, sjuka och individer med omsorgsförpliktelser i hemmet (huvudsakligen kvinnor) har fått ökat tillträde till arbetsmarknaden genom gigekonomin. Framför allt utför dessa grupper okvalificerat arbete online (Berg, 2016; Deng et al., 2016; Fabo et al., 2017; Lehdönvirta, 2018).

Branschpåverkan

Forskning kring i vilken utsträckning olika branscher har påverkats av gigekonomin är huvudsakligen begränsad till taxinäringen och turistnäringen. De studier som har genomförts har generellt undersökt hur branscher påverkas lokalt (se ex. Bagchi, 2018; Berger et al., 2018; Zervas et al., 2017) medan studier som systematiskt undersöker hur olika branscher har påverkats på ett mer övergripande plan generellt saknas (se Fang et al., 2016 för undantag).

Resultaten visar att omsättningen och sysselsättningsgraden bland lågbudgethotell har minskat som en följd av Airbnbs inträde på marknaden, både globalt och lokalt. Däremot har ingen påverkan på andra kategorier av hotell kunnat påvisas. Resultaten visar även att omsättningen och sysselsättningsgraden inom turistnäringen i stort har ökat som en följd av Airbnbs inträde på marknaden. Nettoeffekten antas därmed vara positiv (Akbar & Tracogna, 2018; Fang et al., 2016; Zervas et al., 2017).

För taxinäringen varierar resultaten mer mellan olika studier, och det är i dagsläget svårare att se en tydlig trend. Vissa studier rapporterar att taxiindustrin genom att ha gjort anpassningar – exempelvis i form av ökad specialisering och utökade upptagningsområden – har lyckats behålla sin andel av marknaden. Andra studier visar dock att taxinäringen på vissa håll – exempelvis i San Fransisco i USA – har drabbats hårt och att företag har lagts ned (Urbinati et al., 2018). Samtidigt har lönerna – åtminstone för anställda taxiförare – enligt flertalet undersökningar minskat till följd av konkurrensen (Berger et al., 2018; Skok & Baker, 2018; se Kim et al., 2018 för motsatt resultat). Forskning indikerar att de skillnader i resultat som rapporteras kan härledas till lokala skillnader rörande taximarknadens reglering. I städer med starkt reglerad reguljär taximarknad, där Uber och liknande företag har tillåtits att agera relativt oreglerat, har påverkan på den lokala taxibranschen varit som störst. I städer där delar av Ubers verksamheter har reglerats starkt – och därmed begränsats eller till och med utgått – och/eller där taxibranschen redan var mer avreglerad har påverkan varit mindre (Thelen, 2018; Urbinati et al., 2018; se även Uzunca et al., 2018).

FORSKNING KRING ARBETSLIVETS UTFORMNING INOM GIGEKONOMIN

Forskningen kring arbetslivets utformning inom gigekonomin är ännu i sin linda. Vissa aspekter kring arbetslivets utformning har dock blivit mer beforskade än andra, men på ett generellt plan saknas ännu systematisk kunskap kring hur arbetslivet för olika kategorier av gigarbetare ser ut. Trots detta går det att utifrån den existerande forskningen utläsa vissa tendenser och trender kring arbetslivets utformning. Dessa kommer redogöras för och diskuteras nedan.

Flexibilitet i arbetslivet

Forskning visar att flera aktörer – inte minst

plattformsföretagen själva – framställer arbetet inom gigeconomien som ytterst flexibelt gällande när, var och hur arbetet utförs. Gigarbetare sägs vara sina egna chefer och i egenskap av detta själva kunna styra över när och hur mycket de vill arbeta samt vilka uppdrag de vill åta sig (se ex. Leighton, 2016; Martin, 2016; Rahman, 2016; Snider, 2018; Van Doorn, 2017). Den formella flexibiliteten påstås därmed vara hög. Flera studier visar dock att flexibiliteten för dem som arbetar inom gigeconomien i praktiken vanligtvis är relativt begränsad (Chan & Humphreys, 2018; Deng et al., 2016; Fabo et al, 2017; Jamil & Noiseux, 2018; Kuhn & Maleki, 2018; Lehdonvirta, 2018; Malin & Chandler, 2017; Ravenelle, 2017; Rosenblat & Stark, 2016; Shapiro, 2018). I vilken grad och på vilket sätt den är begränsad skiljer sig delvis åt mellan olika kategorier av gigarbete och gigarbetare, och även mellan plattformar. Forskningen visar även att begränsningarna av flexibiliteten sker på olika plan. Dels finns strukturella begränsningar, och dels kognitiva begränsningar (Lehdonvirta, 2018).

Strukturella begränsningar

Strukturella begränsningar av flexibiliteten är ett relativt välbeforskat område. Det finns också ett relativt starkt stöd inom forskningen för att flexibiliteten inom gigeconomien generellt är begränsad i praktiken av strukturella faktorer. De strukturella begränsningarna av flexibiliteten som har identifierats inom forskningen kan vidare delas in i två skilda men samverkande kategorier.

För det första finns en kategori som utgår från organisatoriska faktorer. Forskningen har då identifierat hur plattformsföretag med hjälp av olika styrningsmekanismer – vilka generellt utövas via algoritmiskt ledarskap – styr dels när och hur mycket gigarbetare ska arbeta, och dels vilka uppdrag de ska åta sig (Berg, 2016; Chan & Humphreys, 2018; Cockayne, 2016; Deng et al., 2016; Ettliger, 2016; Jamil & Noiseux, 2018; Kuhn & Maleki, 2017; Lehdonvirta, 2018;

Ma & Yang, 2018; Malin & Chandler, 2017; Popiel, 2017; Ravenelle, 2017; Rosenblat & Stark, 2016; Shapiro, 2018). Mer konkret används mekanismer som dynamisk prissättning, omdömen och andra verktyg som exempelvis acceptansgrad för att styra vilka tider det är lukrativt att arbeta, men också vilka uppdrag som individuella gigarbetare får möjlighet att åta sig och – på vissa plattformar – möjligheten att få arbeta kvar. Forskningen har också identifierat att den övergripande tillgången till arbete på plattformar utgör en begränsning av gigarbeters flexibilitet. Flera studier har noterat att gigarbetare uppger att det är svårt att hitta tillräckligt med arbete, och att sökandet efter betalt arbete leder till att de avsätter fler timmar och dagar än avsett. Detta inskränker därmed på deras möjlighet att välja när och hur mycket de ska arbeta (Berg, 2016; Jamil & Noiseux, 2018; Lehdonvirta, 2018; Ma & Yang, 2018; Piasna & Drahokoupil, 2017).

För det andra finns en kategori som utgår från socioekonomiska faktorer. Flera studier visar att gigarbetare som i hög grad är beroende av inkomsten från arbetet inom gigeconomien upplever att deras flexibilitet gällande när och hur mycket de ska arbeta är starkt begränsad (se ex. Berg, 2016; Jamil & Noiseux, 2018; Kuhn & Maleki, 2017; Lehdonvirta, 2018; Malin & Chandler, 2017). Dessa gigarbetare tvingas i högre utsträckning att arbeta långa dagar och icke-sociala timmar jämfört med de gigarbetare som antingen har mer stabila inkomster vid sidan om eller som har en partner som i hög grad bidrar till ekonomisk stabilitet.

Forskningen har vidare identifierat att graden av beroende i sin tur påverkas av flera faktorer. Tillgången till alternativa försörjningssätt utgör några av de mest avgörande faktorerna. Det handlar exempelvis om möjligheten att få andra jobb samt omfattningen på de individuella investeringar som en gigarbetare har gjort som att tagit lån för att köpa utrustning som bil eller cykel.

Kognitiva begränsningar

Forskning rörande kognitiva begränsningar av flexibiliteten är ett område som är betydligt mindre beforskat. Den forskning som finns visar att vissa former av gigarbete – huvudsakligen mikroarbete (dvs. okvalificerat arbete som utförs online) – är associerat med svårigheter att både påbörja och avsluta arbetet samt med svårigheter att använda tiden väl. Dessa begränsningar i den individuella kognitiva förmågan bidrar därmed till att arbetet blir mindre flexibelt och att det är svårare för individer att på egen hand styra över arbetet (Lehdonvirta, 2018). Forskningen visar att mikroarbetarna är medvetna om dessa begränsningar och försöker finna strategier för att möta dem, men att detta inte alltid lyckas. Exempel på strategier är att sätta upp tydliga scheman för när de ska arbeta, och att sätta upp tidsgränser för hur länge de får leta efter arbetsuppgifter (Lehdonvirta, 2018).

Kontroll och styrning

Forskningen visar – vilket framgick i stycket ovan – att graden av kontroll och styrning av arbetet inom gigekonomin generellt är betydligt högre än vad som framgår av plattformarnas beskrivningar av arbetet och verksamheten utåt. Hur och i vilken utsträckning gigarbetare kontrolleras varierar dock dels mellan plattformar och dels mellan olika kategorier av gigarbete (Kuhn & Maleki, 2017; Popiel, 2017). Medan gigarbetare som utför fysiskt arbete offline vanligtvis har lite kontroll över vilka uppdrag de ska ta och inkomsten för uppdragen då detta bestäms via algoritmer (Chan & Humphreys, 2018; Rosenblat & Stark, 2016; Rosenblat et al., 2017; Shapiro, 2018) har vanligtvis gigarbetare som utför arbete online större möjlighet att välja uppgifter och påverka inkomsten (Kuhn & Maleki, 2017; Stewart & Stanford, 2017). Dock varierar det mellan plattformar och, framför allt, beroende av kvalifikationsgrad. Forskningen visar att för dem som utför okvalificerat arbete online är möjligheten att välja uppgifter och påverka priset för en uppgift

generellt betydligt mer begränsade via algoritmer (företrädesvis styrda av omdömen och acceptansgrad) och ensidig prissättning jämfört med för dem som utför kvalificerat arbete online (Kingsley et al., 2015; Kuhn & Maleki, 2017; Rockmann & Ballinger, 2017).

Kuhn och Maleki (2017) föreslår att graden och inte minst formerna för kontroll beror på i vilken utsträckning plattformar är beroende av institutionell tillit. I de fall där beställare (kunder) möter utförare (arbetare) är behovet av bakgrundskontroller – vilka i sig utgör en form av selektionskriterier till arbete och därmed också en barriär – större. Detta är inte minst relevant när kunder släpper in (okända) utförare i sina hem, och när de låter dem ta hand om sina barn (se Ticona & Mateescu, 2018). De plattformsföretag som brister i att utföra tillräckliga bakgrundskontroller – exempelvis Uber – blir vanligen också starkt kritiserade för detta ur ett konsumentperspektiv (Rosenblat & Stark, 2016). För andra plattformsföretag – exempelvis Amazon Mechanical Turk – rör tillitsaspekten istället huvudsakligen kvaliteten på det arbete som utförs. Omdömen är en mekanism som används för att ge beställaren möjlighet att kontrollera kvaliteten, men då detta inte har varit tillräckligt har man även infört möjligheter för beställare att avstå från att betala för uppgifter som är utförda på undermåligt vis (Drahokoupil & Piasna, 2017; Kuhn & Maleki, 2017). För ytterligare andra plattformsföretag – exempelvis Upwork – handlar tillitsaspekten huvudsakligen om att de frilansare som arbetar via företaget ska slutföra uppdragen och att de ska lägga ner den tid på att slutföra arbetet som de får betalt för. För att säkerställa detta använder Upwork avancerade och omfattande former av övervakning av sina utförare. Genom övervakningssystemet Team App håller de koll på antalet mus- och tangentklick för varje tiominutersintervall, och de tar även skärmdumpar på utförarens datorskärm med tiominutersintervall. Denna information måste sedan inkluderas i den arbetsdagbok som

utföraren lämnar till beställaren när uppdraget är slutfört. Inkluderas inte samtliga mätpunkter resulterar det i avdrag på priset (Popiel, 2017).

Resultaten från forskningen visar därmed att även om det finns skillnader i graden och formerna för kontroll så är inga kategorier av gigarbetare fria från övervakning och kontroll. Även gigarbetare som utför kvalificerade arbetsuppgifter utsätts via vissa plattformar för övervakning på en nivå som är ovanlig för den typen av arbete när det utförs utanför gigekonomin.

Professionalism

Forskning visar att gigekonomin – utöver att påverka arbetets organisering – också påverkar arbetets innehåll och graden av professionalism. Formell utbildning befaras ha fått minskad betydelse för i första hand olika kvalificerade former av arbete såsom översättning, IT och designjobb – men även exempelvis taxijobb – i och med att få plattformar kräver formella kvalifikationer från utövare (se ex. Drahoukoupil & Piasna, 2017; Garcia, 2017; Leiren & Aarhaug, 2016; Ma & Yang, 2018). Flera studier visar också att plattformarna genom att tvinga utförare att i hög utsträckning framhålla egenskaper som inte rör själva yrket och/eller uppgiften – exempelvis disciplin, tidshantering, förmågan att komma i tid – bidrar till att avprofessionalisera arbetet och utförarna (Pongratz, 2018; Ticona & Mateescu, 2018). Användandet av algoritmer som bygger på acceptansgrad och (mer eller mindre godtyckliga) omdömen snarare än yrkesskicklighet för att fördela arbeten/uppgifter – vilket generellt är vanligare för okvalificerat gigarbete – är ett ytterligare exempel på hur plattformarnas struktur bidrar till avprofessionalisering (Rosenblat & Stark, 2016; Ticona & Mateescu, 2018).

Motiv och engagemang

Det finns i dag en del forskning kring motiv för att arbeta inom gigekonomin och även kring vilka faktorer som påverkar gigarbetares engagemang för arbetet de utför. Ett fåtal

studier undersöker också vilka faktorer som påverkar gigarbetares vilja att fortsätta med sitt arbete. Det finns dock behov av mer – och framför allt mer systematisk och högkvalitativ – forskning gällande dessa aspekter bland olika kategorier av gigarbete och gigarbetare.

Motiv

Majoriteten av de studier som undersöker vilka motiv olika kategorier av gigarbetare har till att utföra arbete inom gigekonomin är deskriptiva till sin karaktär. De bygger vanligtvis på intervjudata eller surveydata (av varierande kvalitet) från gigarbetare som arbetar inom en specifik region och/eller på specifika plattformar. Studierna visar att de absolut vanligaste motiven till att arbeta inom gigekonomin är behov av och/eller önskan att tjäna mer pengar samt möjligheten att kunna arbeta flexibelt (välja när och/eller var arbetet ska utföras) (Al-Ani & Stumpp, 2016; Berg, 2016; Deng & Joshi, 2016; Hall & Kreuger, 2018; Jamil & Noiseux, 2018; Klumpp & Ruiner, 2018; Malin & Chandler 2017). Andra motiv som har identifierats inom forskningen är att arbetet är roligt, socialt och utvecklande. Dessa motiv anges av gigarbetare som utför samtliga kategorier av gigarbete, och det går i dag inte att se några tydliga skillnader mellan olika former.

Ett problem med dessa studier är att de inte alltid gör skillnad mellan de som är beroende av inkomsten från arbetet inom gigekonomin och de som utför arbete för att maximera sin inkomst. Därmed finns delvis bristande kunskap kring i vilken utsträckning gigarbete huvudsakligen utförs på grund av ekonomiska behov och därmed av en nödvändighet snarare än av ett fritt val. I vissa mer djupgående studier framkommer dock att flexibiliteten – dvs. möjligheten att själv styra var, när och hur arbetet ska utföras – upplevs olika bland gigarbetare beroende på i vilken grad de är beroende av inkomsten (se ex. Berg, 2016; Jamil & Noiseux, 2018). Detta indikerar därmed att det finns behov av att på ett mer

djuplodande plan undersöka om och hur motiven och upplevelsen av arbetet skiljer sig åt mellan olika kategorier av gigarbetare.

Engagemang, tillhörighet, kvalitet och omsättning
Forskningen kring vilka faktorer som påverkar gigarbetares engagemang och nöjdhet med arbetet de utför är överlag mer teoretiskt förankrad. I dagsläget finns dock nästan enbart studier som undersöker graden av engagemang bland gigaretare som utför (kvalificerat och okvalificerat) arbete online (se Klumpp & Ruiner, 2018 för undantag). Det finns därmed ett behov av mer forskning på området, och då framför allt för gigarbete som utförs offline.

Arbete som utförs online har intresserat forskare av flera skäl. Dels antas detta arbete till följd av sin utformning ge upphov till en hög grad av isolering – dels i form av bristande kontakt med andra som utför samma/liknande arbete och dels i form av bristande feedback – vilket vidare antas påverka hur meningsfullt arbetet upplevs. Dels antas framför allt mikroarbete, men till viss del även mer kvalificerat arbete (se ex. Pongratz, 2018 och Schwartz, 2018), utgöra ett förenklande och rutiniserande av arbetsuppgifter som leder till att professionalismen undermineras och välmäendet påverkas negativt (Kost et al., 2018). Dessa faktorer antas även kunna påverka identiteten och känslan av tillhörighet bland de som utför arbete via plattformar online, vilket vidare kan inverka på omsättningen av utförare på plattformar genom att viljan att stanna kvar påverkas (Brawley & Pury, 2016; Kuhn & Maleki, 2017; Ma et al., 2018; Rockmann & Ballinger, 2017; Schwartz, 2018).

Resultaten visar att graden av engagemang och nöjdhet med arbetet bland de som utför såväl okvalificerat som kvalificerat arbete online påverkas av både inre och yttre faktorer. Bland de inre faktorerna märks uppskattning, användandet av expertkunskaper och andra färdigheter, att arbetet är lärorikt samt att det bidrar till något gott (Brawley & Pury, 2016; Deng &

Joshi, 2016; Kost et al., 2016; Rockmann & Ballinger, 2017; Schwartz, 2018). Bland yttre faktorer märks framför allt huruvida uppgiften betalar bra, men även att arbetet är roligt samt att det skapar möjligheter att hjälpa andra och att det är flexibelt (Deng & Joshi, 2016; Kost et al., 2018). Graden av engagemang och nöjdhet har också funnits påverka graden av identifikation med plattformen samt viljan att fortsätta ta uppdrag via plattformen (Rockmann & Ballinger, 2017) och från specifika uppdragsgivare/beställare (Brawley & Pury, 2016). Forskningen visar också att graden av förankring i utförarforum – exempelvis olika chatforum för utförare – påverkar omsättningen av arbetare på plattformarna (Ma et al., 2018).

Forskningen har dock ännu inte kunnat visa i vilken utsträckning och grad gigarbetare upplever engagemang för sitt arbete och heller inte om det finns några systematiska skillnader i graden av engagemang mellan olika kategorier av gigarbetare. Det går exempelvis inte att utröna om det finns skillnader mellan de som är mer beroende av arbetet jämfört med de som har ett mindre behov av inkomsten eller beroende på vilken grad av kontroll och övervakning gigarbetare är utsatta för. Forskningen rapporterar däremot om skillnader i kvalitet på arbetet mellan olika kategorier av gigarbete, vilket indikerar att också skillnad i engagemang kan förekomma. Mer forskning behövs dock för att säkerställa detta. Det är framför allt för mikroarbete – det vill säga okvalificerat arbete online – som forskare har uppmärksammat problem med kvaliteten (Berg, 2016; Irani, 2015; Kingsley et al., 2015). Detta tyder i sig på att detta arbete vanligen är organiserat på ett sätt som inte är optimalt ur effektivitetssynvinkel, och att detta går ut över kvaliteten (Kingsley et al., 2015).

Partsrelationer och kollektiv organisering

Forskningen kring partsrelationer och (möjligheter till) kollektiv organisering inom

gigekonomin är begränsad.² Den forskning som finns fokuserar huvudsakligen på de juridiska begränsningarna som finns till följd av gigarbetarens status som egenanställda och/eller på arbetsmarknadsparternas förhållningssätt till gigekonomin i stort (Brameshuber & Zwinger, 2018; Donini et al., 2017; Ilöse, 2017; Kullman 2018a; Schiek & Gideon, 2018), medan forskning rörande faktiska exempel på olika former av organisering och kollektivt handlande bland gigarbetare är mer ovanligt (Briziarelli, 2018, Lenaerts et al., 2018; Minter, 2017). Det finns dock även ett fåtal studier som undersöker viljan och behovet att organisera sig kollektivt bland (olika kategorier av) gigarbetare (Al-Ani & Stumpp, 2016; Newlands et al., 2018).

Trots att forskningen är begränsad går det ändå att finna vissa mönster. Forskningen vittnar om att de mer fackföreningsliknande försök till organisering som sker inom gigekonomin huvudsakligen är begränsade till gigarbete som utförs fysiskt, och då framför allt arbete som utförs i det offentliga snarare än det privata rummet. Vanligtvis återfinns dessa försök bland kurirer och taxiförare (Briziarelli, 2018, Lenaerts et al., 2018). Studier visar även att dessa grupper är de som upplever störst behov av kollektiv (facklig) organisering (Newlands et al., 2018). I dag säger forskningen däremot ytterst lite om varför dessa skillnader återfinns.

Formerna för organisering varierar dock. Utöver de mer fackföreningsliknande formerna för organisering – som vanligtvis utgörs av yrkes- och plattformsspecifika gillen med lokal förankring, men i viss mån också av oberoende fack som organiserar prekära arbetare både inom och utanför gigekonomin (Briziarelli, 2018; Leanerts et al., 2018) – återfinns väldigt lösliga former såsom olika digitala forum och chatgrupper. Dessa lösliga former av organisering existerar

bland gigarbetare som utför arbete såväl offline som online och oberoende av kvalifikationskrav (Chan & Humphreys, 2018; Leanerts et al., 2018; Lehdonvirta, 2018; Rosenblat & Stark, 2016; Schwartz, 2018). Dessa former syftar vanligtvis till att ge tips om hur arbetet utförs mest effektivt och vilka misstag som skall undvikas, men fyller också en mer allmänt stödlänkande funktion genom att det möjliggör kontakt mellan isolerade arbetare.

Forskningen lyfter även fram exempel på hur plattformsföretag i samarbete med fackföreningar har arbetat fram olika former av uppförandekoder som kan liknas vid en form av kollektivavtal. I Tyskland har detta skett i samarbete mellan det tyska facket IG Metall och en sammanslutning mellan åtta olika plattformsföretag (Leanerts et al., 2018). I Australien har plattformsföretaget Airtasker i samarbete med fackföreningen Union New South Wales gjort ett liknande samarbete (Minter, 2017).

Även om juridiska begränsningar för gigarbetare att organisera sig fackligt och förhandla kollektivt är vanliga – antingen genom att facklig organisering inte är tillåten, som i exempelvis USA, eller för att konkurrenslagar hindrar egenanställda att förhandla kollektivt som inom EU (Brameshuber & Zwinger, 2018; Schiek & Gideon, 2018) – visar forskningen att olika former av kollektiv organisering och kollektivt förhandlande börjar växa fram. På ett generellt plan riskerar dock gigarbetare att falla mellan stolarna i och med att deras villkor vanligtvis inte regleras av vare sig arbetsrättsliga lagar eller kollektivavtal (Brameshuber & Zwinger, 2018).

RISKFaktorER I ARBETSLIVET FÖR GIGARBETARE

Forskningen kring vilka effekter utformandet av arbetslivet har på gigarbetares livssituation

² 54 st för 2018, 33 st för 2017, 21 st för 2016, 6 st för 2015 och 5 st för 2014. Det finns betydligt mer så kallat grå litteratur rörande detta ämne (se exempelvis Dölvik & Jesnes, 2018; Johnston & Land-Kazlauskas, 2018; Vandaele, 2018). I dessa studier undersöks bl. a. vilka förutsättningar som finns för facklig organisering inom skilda kategorier av gigarbete och det redogörs för olika former av kollektiv organisering och kollektivt handlande inom gigekonomin. Det finns dock också studier som visar att en majoritet arbetar kvar betydligt längre än så (se ex. Berg, 2016).

och välmående/hälsa är begränsad. Det saknas överlag systematisk kunskap kring utbredningen av hälsorisker såsom stress, hot, våld och arbetsskador. Det finns heller ingen systematisk kunskap kring utbredningen av riskfaktorer såsom isolering, otrygghet och brist på kontroll. Samtidigt är det rimligt att anta att kunskapsluckorna är större gällande vissa riskfaktorer jämfört med andra. Exempelvis borde kunskap från övrig arbetslivsforskning enklare kunna överföras gällande framför allt yrkesspecifika riskfaktorer, och i viss utsträckning även otrygghet. Yrkesspecifika riskfaktorer är kopplade till det yrke som utförs och riskerna delas därmed med andra som utför samma yrke utanför gigekonomin. Risker som har identifierats inom forskningen är exempelvis risk för olyckor för cykelbud och taxiförare och risker kopplade till att arbeta i en okänd människas hem (Bajwa et al., 2018). Otryggheten är överlag extra stor bland gigarbetare på grund av att de inte är anställda. Detta gör att de måste tillhandahålla utrustning själva, att de inte får fortbildning och karriärutveckling samt att de i vissa länder saknar tillgång till sjukvård. Därutöver har de generellt låga löner och en osäker inkomst. Flera av de här riskerna är dock inte unika för gigarbetare utan drabbar även icke-standardiserade anställda inom den reguljära ekonomin. Därmed finns redan viss kunskap kring dessa risker.

Forskningen rörande arbetslivet inom gigekonomin har dock även identifierat vissa riskfaktorer som är (mer eller mindre) specifika för gigarbetare. Forskningen har också – vilket har diskuterats i tidigare stycken – kunnat påvisa att skilda kategorier av gigarbetare är utsatta för delvis olika risker. I de följande styckena kommer de riskfaktorer som har identifierats inom forskningen att redogöras för och diskuteras. Dessa riskfaktorer är huvudsakligen psykosociala till sin karaktär. Vissa riskfaktorer som bäst kan beskrivas som strukturella har även identifierats.

Isolering och bristande stöd

En risk med arbetet inom gigekonomin är att det leder till en hög grad av isolering och därmed till bristande stöd i arbetet. Isoleringen riskerar ske på flera plan. Dels finns en risk för isolering från andra utförare, dels från överordnade (plattformen) och dels från beställare (kunder). Forskningen visar att isoleringen ofta är inbyggd i organisationsstrukturen då det vanligtvis saknas former för (jämlig) kommunikation eller möten mellan olika parter (Kuhn & Maleki, 2017; Rosenblat & Stark, 2016; Shapiro, 2018). I den mån kommunikation sker mellan plattform och utförare eller beställare och utförare är kommunikationen vanligtvis ensidig och/eller asymmetrisk. Plattformen kommunicerar exempelvis med utförare genom att skicka meddelanden i appen. Dessa meddelanden kan syfta till att upplysa utföraren om ändrade villkor eller priser, eller till att uppmana utföraren att logga in för att arbeta. Plattformen kommunicerar även på mer formaliserade vis genom användarvillkor och genom algoritmer (Chan & Humphreys, 2018; Rosenblat & Stark, 2016). Utförare kan dock endast i enstaka fall kommunicera direkt med någon som är anställd på och representerar plattformen, vilket är en källa till stress. Forskningen indikerar i linje med detta att det stöd som direktkommunikation med en representant för plattformen innebär är något som uppskattas av utförarna, och något som bidrar till en känsla av samhörighet med organisationen (Klumpp & Ruiner, 2018).

Beställare har vanligtvis minst två sätt att kommunicera med utförare. Dels kommunicerar de genom instruktionerna till de uppgifter som de beställer och dels genom att ge feedback på uppgifterna via omdömen (Chan & Humphreys, 2018; Lehdonvirta, 2018; Rosenblat & Stark, 2016; Ticona & Mateescu, 2018). Vanligtvis saknar dock utförarna möjlighet att kommunicera kring dessa faktorer med beställarna. Flera studier visar att den asymmetriska kommunikationen gällande såväl instruktioner som

feedback är en starkt bidragande orsak till stress och oro bland gigarbetare (Chan & Humphreys, 2018; Lehdonvirta, 2018; Rosenblat & Stark, 2016; Shapiro, 2018). Oförmågan att kommunicera kring instruktioner kan ge upphov till att utförare inte får möjlighet att göra ett bra jobb, vilket i sin tur kan få negativa effekter för utförarnas omdömen och deras möjligheter att tjäna en inkomst. Genom att utförare sällan ges möjlighet att bedöma beställare saknar de generellt också information som kan påverka deras inkomst. Detta då beställare – i de fall plattformens struktur möjliggör det – kan undanhålla betalning om de inte är nöjda med kvaliteten på uppgiften. Studier visar att bristen på denna information är en stark källa till oro och frustration bland de gigarbetare som är utsatta för den (Lehdonvirta, 2018; Popiel, 2017). Flera studier visar dock att även om möjlighet att bedöma beställare/kunder ges, vilket är fallet hos exempelvis Uber, så ger inte det nödvändigtvis upphov till en jämlik kommunikation. Detta beror på att de omdömen som beställarna ger generellt har betydligt större påverkan på utförarna än tvärtom. Dåliga omdömen kan – som tidigare nämnts – ge upphov till att utförare stängs av från arbete på plattformar eller att de inte tilldelas lukrativa uppgifter (Chan & Humphreys, 2018; Lehdonvirta, 2018; Rosenblat & Stark, 2016; Shapiro, 2018).

Utöver att gigarbetare riskerar att isoleras och sakna tillgång till stöd från andra utförare, överordnade och beställare så saknar de ofta även det stöd och den gemenskap som ett fackligt medlemskap kan ge upphov till. Studier visar även att stödet från gigarbetares närstående är lågt då arbetet generellt värderas lågt (Lehdonvirta, 2018).

Strategier för att bryta isoleringen och skapa stöd
Forskningen visar att gigarbetare har hittat strategier för att bryta den isolering och det bristande stöd som arbetet via plattformarna

kan ge upphov till. Som tidigare nämnts har gigarbetare hittat sätt att upprätta kommunikationsvägar mellan utförare genom att skapa digitala sammanslutningar av gigarbetare som utför arbete via specifika plattformar. Forskningen visar att deltagande i dessa forum bidrar till bättre välmående bland gigarbetare, och att det påverkar viljan att arbeta kvar (Lehdonvirta, 2018; Schwartz, 2018). Deltagandet kan även bidra till stress då det utgör en tidsslösande och icke-lukrativ aktivitet, och då tillgången till stöd via dessa forum också varierar (Lehdonvirta, 2018).

Som nämnts tidigare i rapporten har gigarbetare – och då huvudsakligen de som utför arbete offline – börjat försöka organisera sig i mer formell mening. Lenaerts et al. (2018) lyfter fram flera exempel på hur taxiförare inom gigekonomin har gått samman lokalt i så kallade gillen, och hur de genom dessa organisationer har kunnat förhandla fram bättre villkor för de som arbetar för ett specifikt plattformsföretag.

Osynliggörande

En ytterligare risk som har identifierats inom forskningen som en följd av isolering är risken för osynliggörande av gigarbetare. Denna risk har huvudsakligen identifierats för de som utför arbete online. Irani (2015) menar att den tekniska och organisatoriska strukturen på plattformar som Amazon Mechanical Turk riskerar att osynliggöra utföraren så till den grad att denne avhumaniseras genom att börja betraktas som ett verktyg för programmerare och beställare (jmf. Pongratz, 2018). Det finns också forskning som visar att plattformsföretag i syfte att skapa konkurrens mellan utförare istället för att anonymisera dem individualiserar dem i hög grad för att därigenom synliggöra dem (Pongratz, 2018; Ticona & Mateescu, 2018). Graden av (o)synliggörande för arbete som utförs online varierar därmed, och den utsträckning i vilken gigarbetare osynliggörs

tycks huvudsakligen bero på hur specialiserat och kvalificerat det arbete de utför är. Det tycks som att osynliggörandet är som mest utbrett på plattformar som förmedlar okvalificerat arbete online (Irani, 2015; Pongratz, 2018). De långsiktiga (och kortsiktiga) konsekvenserna av detta osynliggörande är något forskningen idag erbjuder begränsad kunskap kring.

Otrygghet

Det råder en relativt stor enighet inom forskningen att gigarbetare är utsatta för en förhållandevis hög grad av otrygghet på arbetsmarknaden, även om forskning som på ett systematiskt vis undersöker graden av otrygghet bland skilda kategorier av gigarbetare är begränsad. Forskningen har också identifierat faktorer som i hög grad bidrar till otrygghet bland gigarbetare samt ett flertal risker som är en konsekvens av otryggheten.

Avsaknad av anställningsstatus

Den stora majoriteten gigarbetare betraktas och behandlas som egenanställda. Som en följd av det saknar de vanligtvis de rättigheter som är kopplade till en anställningsstatus. Arbetet inom gigeconomien ger därmed i de flesta fall inte tillgång till exempelvis arbetslöshetsförsäkring, sjuklön, semesterlön eller föräldrapenning (se ex. Coyle, 2017; Drahokoupil & Piasna, 2017; Kullman, 2018a; Minter, 2017; Stewart & Stanford, 2017; Suarez Corujo, 2017). I vissa fall saknas också tillgång till försäkring i arbetet, även om det finns indikationer som tyder på att det har blivit vanligare att gigarbetare är försäkrade när de arbetar.

Gigarbetare är – som en följd av att de inte är anställda – i hög utsträckning också ansvariga för både fortbildning och inköp och underhåll av utrustning i arbetet, vilket kan bli kostsamt. Vissa plattformsföretag ställer höga krav på den utrustning som ska användas i arbetet. Uber tillåter till exempel enbart att specifika bilmodeller används för deras skilda tjänster.

Vilka modeller som gäller kan dessutom plötsligt ändras vilket riskerar få stora konsekvenser för gigarbetare som har investerat och lånat pengar till en bil i syfte att kunna använda den i arbetet (Jamil & Noiseux, 2018).

Kunskapen om vilka (långsiktiga och kortsiktiga) effekter de ovan nämnda aspekterna får för de som arbetar inom gigeconomien är begränsad. Forskningen indikerar däremot att utsattheten till följd av avsaknaden av en anställning varierar beroende av sysselsättningsgrad och kvalifikationsgrad. Otryggheten och utsattheten är högre bland de som har arbetet inom gigeconomien som en primär sysselsättning jämfört med de som har gigarbetet som en sekundär sysselsättning (Berg, 2016; Hall & Kreuger, 2018; Jamil & Noiseux, 2018; Lehdonvirta, 2018; Malin & Chandler, 2017) och bland de som utför okvalificerat arbete (Ravenelle, 2017). Det behövs dock mer forskning kring framför allt långsiktiga ekonomiska och hälsomässiga effekter av detta sätt att organisera arbetet, och hur dessa skiljer sig mellan grupper.

Osäker inkomst

Det råder enighet inom forskningen att arbetet inom gigeconomien ger upphov till osäkra inkomster, och att detta vidare är en starkt bidragande orsak till stress och oro bland gigarbetare (Berg, 2016; Jamil & Noiseux, 2018; Kuhn & Maleki, 2017; Lehdonvirta, 2018; Malin & Chandler, 2017; Schor, 2017; Snider, 2018; Stewart & Stanford, 2017; Suarez Corujo, 2017). Det finns huvudsakligen två skäl till att inkomsterna är osäkra: för det första på grund av att tillgången till jobb är osäker, och för det andra för att lönerna är låga men också osäkra i bemärkelsen att det föreligger en risk att betalning uteblir på grund av att beställaren inte är nöjd med arbetet. Dessa faktorer är heller inte ömsesidigt uteslutande utan kan mycket väl samexistera.

Tillgången till jobb är vidare osäker av två skilda skäl: dels för att plattformarnas styrning

via omdömen och acceptansgrad styr tillgången på ett för utförarna osäkert vis och dels för att det finns en generell brist på arbete i förhållande till antalet utförare på flertalet plattformar (Jamil & Noiseux, 2018; Lehdonvirta, 2018; Popiel, 2017; Rosenblat & Stark, 2016; Rosenblat et al., 2017; Shapiro, 2018; Schwartz, 2018; Suarez Corujo, 2017). Forskningen indikerar vidare att bristen på jobb är något som drabbar alla kategorier av gigarbetare, oberoende av kvalifikationsgrad och av huruvida arbetet utförs online eller offline (Jamil & Noiseux, 2018; Lehdonvirta, 2018; Ma & Yang, 2018; Schwartz, 2018). Den osäkra tillgången till jobb till följd av plattformarnas styrning är dock något som – vilket har nämnts ovan – huvudsakligen drabbar dem som utför okvalificerat arbete (online och offline) (Berg, 2016; Chan & Humphreys, 2018; Lehdonvirta, 2018; Rosenblat & Stark, 2016; Rosenblat et al., 2017; Shapiro, 2018). Låga och även osäkra inkomster tycks också vara något som främst drabbar de som utför okvalificerat arbete (Berg, 2016; Jamil & Noiseux, 2018; Lehdonvirta, 2018). Överlag är dock kunskapen kring gigarbeters inkomster något begränsad. I och med att majoriteten av gigarbetare har mer än ett jobb saknas uppgifter på inkomsten från enbart gigarbetet i de flesta undersökningar.

Forskningen har vidare även identifierat risker som uppstår som en följd av otrygga och osäkra inkomster. En sådan är att gigarbetare som i hög utsträckning är beroende av inkomsten från gigarbetet tenderar att arbeta betydligt fler timmar och längre pass än vad som är tillåtet enligt lagar och regler i de flesta länder (Jamil & Noiseux, 2018; Snider, 2018). Plattformen Uber har som ett svar på detta infört en tidsgräns för hur länge en förare får vara inloggad i sträck (12 timmar). Det saknas också möjlighet att kontrollera huruvida enskilda gigarbetare när tidsfristen går ut loggar in på konkurrerande appar och på så vis fortsätter arbeta via ett annat plattformsföretag (se ex. Jamil & Noiseux, 2018). Därmed är det svårt att

garantera att gigarbetare får den vila som behövs för att kunna utföra arbetet på ett säkert sätt.

Bristande kontroll

Den bristande kontroll som framför allt gigarbetare som utför okvalificerat arbete upplever i sitt arbete är ytterligare en källa till otrygghet och stress. Detta har diskuterats relativt utförligt tidigare i rapporten och kommer därför bara att diskuteras kortfattat här.

Bristen på kontroll är huvudsakligen en följd av den övervakning och kontroll som gigarbetare är utsatta för av plattformarna, men också av andra faktorer som står utanför deras kontroll. Bland kurirer och förare som utför arbete offline handlar det huvudsakligen om brist på kontroll över trafikflöden och navigeringssystem vilket riskerar påverka gigarbetarnas omdömen på ett negativt sätt (se ex. Bajwa et al., 2018; Chan & Humphreys, 2018; Rosenblat & Stark, 2016; Rosenblat et al., 2017; Shapiro, 2018). Bland gigarbetare som utför arbete online kan istället bristande instruktioner ge upphov till känslor av bristande kontroll och stress, i och med att det är svårt – eller omöjligt – att kommunicera kring ottydliga instruktioner samtidigt som dessa kan orsaka dåliga omdömen (Lehdonvirta, 2018; Schwartz, 2018).

STRUKTURELLA RISKFAKTORER

Forskningen har även identifierat riskfaktorer som är strukturella till sin karaktär. Det handlar huvudsakligen om faktorer som riskerar att bidra till att strukturell ojämlikhet på arbetsmarknaden reproduceras.

Inläsning

Inläsning i osäkra anställningsförhållanden

Genom att bidra till sänkta trösklar på arbetsmarknaden hävdas det ofta att gigeekonomin – likt andra former av flexibla och tillfälliga arbeten – gör det enklare för grupper som har svårt att komma in på arbetsmarknaden att få tillträde. Likt andra former av flexibla och tillfälliga arbeten är det därmed tänkbart

att gigekonomin också kan fungera som en språngbräda till mer trygga arbets- och anställningsförhållanden. Forskningen rörande tillfälliga anställningar på den reguljära arbetsmarknaden visar dock att motiven till flexibilitet hos arbetsgivaren påverkar möjligheten att ta sig vidare till trygga anställningsförhållanden (Gash, 2008). Risken att fastna i tillfälliga anställningar är större bland de som har så kallat flexibilitetsdrivna tillfälliga anställningar – det vill säga tillfälliga anställningar som drivs fram av arbetsgivarens vilja och behov av en flexibel arbetsstyrka – jämfört med de som har tillfälliga anställningar som syftar till att avgöra huruvida en individ lämpar sig för ett specifikt arbete (Berglund et al., 2017). Gigekonominns syfte är att bidra till det förra, genom att såväl individer som företag får möjlighet att outsourca uppgifter via plattformsföretag. Det finns därmed en risk att gigekonomin snarare än att fungera som en språngbräda in på den reguljära arbetsmarknaden bidrar till segmentering genom inläsning i osäkra förhållanden på arbetsmarknaden.

Vi vet dock relativt lite om vad som händer med de som arbetar inom gigekonomin på lång sikt. Det finns studier som antyder att omsättningen inom gigekonomin är relativt hög, och att endast en minoritet arbetar kvar mer än ett år (Hall & Kreuger, 2018). I de flesta studier framgår dock inte vad de gigarbetare som har slutat gör istället. Flera studier undersöker endast omsättningen på specifika plattformar, och det är därmed oklart om de gigarbetare som har slutat har gått vidare till sysselsättning utanför gigekonomin – och i så fall i vilken form – eller om de arbetar kvar inom gigekonomin men via en annan plattform. Flera studier visar samtidigt att gigarbetare vanligtvis strävar efter att få en anställning och därmed tillträde till den reguljära arbetsmarknaden istället för att fortsätta arbeta inom gigekonomin (Al-Ani & Stumpp, 2016; Berg, 2016; Ma & Yang, 2018; Schwartz, 2018). Forskningen indikerar därmed

att det finns en önskan om att ta sig vidare till mer trygga anställningsförhållanden. Huruvida – och i vilken grad samt för vilka grupper – gigekonomin fungerar som en språngbräda till jobb inom den reguljära ekonomin eller inte är dock svårt att avgöra utifrån existerande forskning.

Inläsning på plattformar

Forskningen har också identifierat faktorer som riskerar att bidra till inläsning inom plattformar för gigarbetare. Dessa faktorer är huvudsakligen kopplade till plattformarnas styrnings- och feedbackmekanismer. Möjligheterna att finna (lukrativt) arbete via plattformar är, som tidigare har diskuterats, beroende av avancerade system som formar ett rykte för varje enskild gigarbetare. I och med att detta rykte är direkt kopplat till en enskild plattform är det svårt – eller omöjligt – att överföra den information det bygger på till andra sammanhang och därmed till andra potentiella arbetsgivare (Popiel, 2017). På vissa plattformar – exempelvis Uber – är ryktet också sammankopplat med specifika krav på uppträdande och, framför allt, även på viss standard på bilar och dylikt, liksom med acceptansgraden. Detta gör att utförare behöver göra relativt stora investeringar – såväl ekonomiska som beteendemässiga – för att uppnå det rykte (nivå på omdömen) som krävs (se ex. Jamil & Noiseux, 2018). Detta tenderar också att ha inläsande effekter och göra det svårt för gigarbetare att exempelvis arbeta för olika plattformar. Det är exempelvis svårt att vara inloggad på olika plattformar samtidigt för att på så vis öka sin chans att få uppdrag, i och med att det riskerar att påverka acceptansgraden negativt.

Diskriminering

Det finns få studier som empiriskt undersöker förekomsten av diskriminering inom gigekonomin och resultaten från de studier som finns är inte entydiga. Det behövs mer forskning för att bättre förstå i vilken grad diskriminering

förekommer inom olika delar av gigeekonomin och hur den yttrar sig. Det är oklart om risken för diskriminering varierar beroende på om arbetet utförs digitalt eller fysiskt, eller beroende av kvalifikationsgrad. Det finns studier som visar att (delar av) gigeekonomin i högre utsträckning än andra delar av arbetsmarknaden bidrar till att bryta med könssegregerande anställningsmönster. Detta genom att män inte har de fördelaktiga anställningsbias för manligt kodade arbetsuppgifter inom kvalificerat onlinearbete som de har på den reguljära arbetsmarknaden (Chan & Wang, 2018). Samtidigt finns det andra studier som visar att könsstereotypa förhållanden på arbetsmarknaden tenderar att reproduceras även inom gigeekonomin, exempelvis gällande städjobb, barnpassning och hantverkarjobb men också gällande jobb inom IT (Leung & Koppman, 2018; Schor, 2017; Ticona & Mateescu, 2018). Forskning kring eventuella skillnader i inkomst beroende av kön är dock ytterst begränsad, och så är även forskning kring diskriminering på etnisk grund. Det finns ett fåtal studier som visar att det finns inkomstskillnader mellan gigarbetare som arbetar och bor i olika länder – och att gigarbetare i exempelvis Indien tjänar mindre än gigarbetare som utför liknande uppgifter i USA – samt att det förekommer bias på etnisk grund från beställare baserat på tidigare erfarenheter av gigarbetare från ett specifikt land (Berg, 2016; Leung, 2018).

Forskningen lyfter också fram ett antal faktorer som riskerar att bidra till diskriminering inom gigeekonomin och som skulle behöva beforskas närmre. En sådan faktor är hur medvetna och undermedvetna normer och värderingar kring exempelvis kön eller etnicitet riskerar att bidra till diskriminering via omdömen (Bajwa et al., 2018; Blackham, 2018; Kullman, 2018a; Rosenblat et al., 2017). Kullman (2018a) menar vidare att inte bara omdömen utan även algoritmer riskerar att reproducera bias grundat på kön eller andra kategorier. Detta kan dels ske medvetet i och med att algoritmerna bygger på mänskligt konstruerade beräkningar och modeller genom

vilka bias kan byggas in i systemet. Det kan dock även ske omedvetet i och med att algoritmer bygger på en ofullständig bild av en individ och dennes förmågor. Dessa former för diskriminering faller ofta också utanför ramarna för de lagar som syftar till att skydda arbetstagare mot diskriminering eftersom det inte handlar om diskriminering från arbetsgivaren utan kundpreferenser eller utformandet av komplexa tekniska system (Kullman, 2018a; Rosenblat et al., 2017). Det finns därmed också ett behov av att forska mer kring hur minoriteter bättre kan skyddas inom gigeekonomin.

FORSKNING KRING ARBETSRÄTT INOM OCH REGLERING AV GIGEKONOMIN

Det finns relativt mycket forskning kring arbetsrättsfrågor och reglering av gigeekonomin. Den arbetsrättsliga forskningen är huvudsakligen fokuserad hur (olika kategorier av) gigarbetares rättigheter kan garanteras, medan forskningen kring gigeekonomins reglering är fokuserad på att förstå och förklara varför myndigheter i olika länder och/eller olika städer/regioner har reglerat plattformsföretag och deras verksamheter på olika sätt och vilka konsekvenser detta har fått. Även om forskning kring olika former av plattformarbete existerar så finns inom båda dessa forskningsfält en överrepresentation av forskning med fokus på gigarbete som utförs offline, och inte minst specifikt på plattformsföretaget Uber. Mer forskning kring framför allt kvalificerat och okvalificerat gigarbete som utförs online behövs framöver.

Inom den arbetsrättsliga forskningen ligger huvudfokus på hur det utifrån ett juridiskt perspektiv bäst går att reglera gigarbetares villkor. Diskussionen utgår vanligtvis från om och hur gigarbetare kan skyddas med utgångspunkt i existerande lagstiftning alternativt om det behövs nya lagar och kategorier som bättre lämpar sig för gigarbetare och hur dessa i sådana fall bör utformas (Aloisi, 2016; Aloni, 2016; Blackham, 2018; Domurath, 2018; Donini et al., 2017; Hawley, 2018; Leighton, 2016;

Loffredo & Tufo, 2018; Minter, 2017; Nerinckx, 2016; Prassl & Risak, 2016; Stewart & Stanford, 2017; Suarez Corujo, 2017; Todilí-Signes, 2017a; Todilí-Signes, 2017b). Forskningen har identifierat fem huvudsakliga alternativ för hur gigarbetares rättigheter och villkor bäst kan regleras, vilka kommer redogöras för och diskuteras nedan (jmf. Stewart & Stanford, 2017). Dessa alternativ är dock inte ömsesidigt uteslutande då olika kategorier av gigarbetare inte nödvändigtvis skyddas bäst på samma sätt.

Skydd och reglering med existerande lagstiftning

Detta alternativ går ut på att på olika sätt och i olika grad inkludera gigarbetare inom det existerande arbetsrättsliga ramverket i skilda länder genom kollektiv (facklig) organisering och aktivitet och/eller rättsliga prövningar. Syftet är därmed att det existerande arbetsrättsliga skyddet ska komma att gälla även för gigarbetare.

Forskningen visar att vissa framsteg gällande gigarbetares rättigheter har uppnåtts på detta vis, och att det därmed inte per definition är så att existerande ramverk inte kan fungera också inom gigeconomien. Exempelvis har – som tidigare nämnts – plattformsföretaget Airtasker gått med på att rekommendera löner i nivå med minimilönen i Australien efter hot om rättsprocess från det australiska facket Unions New South Wales (Minter, 2017). I New York har The Independent Drivers Guild – som organiserar Uberförare i staden – fått igenom höjda lägsta-priser på resorna och möjlighet att ta emot dricks direkt via appen (Lenaerts et al., 2018).

Gigarbetares lagliga status: anställda, egenanställda eller något däremellan?

Det finns dock ett överhängande problem med strategin att inkludera gigarbetare inom det existerande arbetsrättsliga ramverket. Vanligtvis är det begränsat till att omfatta anställda och det är därmed svårt att garantera att dessa rättigheter också tillämpas för gigarbetare som klassificeras som egenanställda. Att rättsligt pröva gigarbetares

anställningsstatus har därför blivit en viktig strategi ur detta perspektiv (se ex. Aloisi, 2016 och McGaughey, 2018).

Anställningsstatusen bestäms huvudsakligen utifrån den grad av kontroll som plattformsföretaget utövar över utföraren och verksamheten samt av graden av underordning bland utförarna (Loffredo et al., 2018). Forskningen visar samtidigt att graden av kontroll och underordning varierar dels mellan olika kategorier av gigarbete men också mellan olika plattformar inom specifika kategorier av gigarbete (se ex. Aloisi, 2016; Loffredo & Tufo, 2018; McGaughey, 2018; Stewart & Stanford, 2017). Det är exempelvis vanligare att plattformsföretag som förmedlar en fysisk service upplever ett behov av att kunna kontrollera att den service de förmedlar lever upp till en viss standard, varför kontrollen ofta är starkare bland dessa plattformsföretag jämfört med de som förmedlar tjänster online (Stewart & Stanford, 2017; Todilí-Signes, 2017b). Samtidigt visar forskningen att graden av kontroll även varierar mellan plattformsföretag som förmedlar fysiska tjänster (Loffredo & Tufo, 2018) och mellan plattformsföretag som förmedlar tjänster online (Irani, 2015; Popiel, 2017). För att kunna avgöra huruvida det råder ett anställningsförhållande mellan plattformen och dess utövare krävs därför generellt att varje enskilt företag och dess relationer med utförarna undersöks.

För att ett anställningsförhållande ska råda gäller att företaget – och inte den enskilde utföraren – kontrollerar ett antal aspekter som rör arbetet via plattformen. Olika forskare lyfter visserligen fram delvis olika aspekter, men de flesta tycks vara överens om att vissa aspekter är av stor vikt. En sådan aspekt är om plattformen kontrollerar när den enskilde ska arbeta. Detta är vanligtvis plattformsföretagets främsta argument för att deras utförare ska betraktas som egenanställda, eftersom de (i teorin och delvis även i praktiken) själva sätter sina scheman och bestämmer när de vill arbeta (Todilí-Signes, 2017a). I domar där domstolar har bedömt att gigarbetare ska

betraktas som anställda – exempelvis gällande Uber i London – väger denna aspekt tungt. Det faktum att Uber kan stänga av enskilda utförare gör att domstolar har bedömt att de utövar en hög grad av kontroll över när den enskilde ska arbeta (Domurath, 2018). En annan aspekt är huruvida plattformen eller den enskilde kontrollerar prissättningen på den tjänst som säljs (Domurath, 2018; Loffredo & Tufo, 2018). En tredje aspekt är graden av övervakning och kontroll som plattformen utövar över utförarna, exempelvis i form av omdömen och GPS-övervakning (Loffredo & Tufo, 2018).

Utvidgande av anställningsstatusen

Ytterligare ett annat alternativ för att garantera gigarbetares rättigheter som har identifierats inom forskningen är att utvidga omfattningen av begreppet anställda för att på så vis även inkludera gigarbetare som arbetar under förhållanden som enligt det nuvarande regelverket ligger i en gråzon. Ur detta perspektiv bör begreppet anställda därmed inkludera aktiviteter som inte uppfyller de krav på kontroll och underordning som finns i dagsläget, för att gigarbetare därigenom ska få rätt till exempelvis kollektiva förhandlingar och minimilöner/kollektivavtalsenliga löner (Stewart & Stanford, 2017).

Skapande av en ny juridisk kategori för gigarbetare

Flera forskare menar att relationerna mellan plattformsföretag och utförare ofta skiljer sig så pass mycket att ett utvidgande av anställningsbegreppet inte utgör en optimal lösning. De lyfter istället fram alternativet att skapa en ny juridisk kategori för gigarbetare som bättre passar för det sätt som arbetet inom gigeekonomin är organiserat på (se ex. Todilí-Signes, 2017a). Avsikten är då att införandet av en sådan kategori ska garantera gigarbetare vissa grundläggande rättigheter på arbetsmarknaden, exempelvis minimilöner, försäkring, sjuklön och så vidare (Todilí-Signes, 2017a). Kritik har dock framförts även mot detta alternativ då

forskare befarar att det riskerar att dels försvåra tolkningen av regelverket kring anställningsstatus och dels riskerar att missbrukas av arbetsgivare som vill undvika ett arbetsgivaransvar fullt ut (Stewart & Stanford, 2017).

Rättigheter för arbetare istället för anställda

Ett ytterligare alternativ som ett flertal forskare har lyft fram är möjligheten att skapa rättigheter som istället för att vara kopplade till en anställningsstatus är kopplade till utförandet av arbete (Kullman, 2018b; Stewart & Stanford, 2017). Argumentet är att anställningsstatusen som garant för arbetares rättigheter riskerar att ha en exkluderande effekt för alla de som utför arbete utanför detta förhållande, exempelvis för de som är egenanställda. Detta ses som extra problematiskt när denna grupp av arbetare växer på arbetsmarknaden (Kullman, 2018b). Ett problem med detta perspektiv är att det medför ett behov av att bedöma specifika risker kopplade till diverse arbeten för att därigenom avgöra vilket skydd som behövs i de specifika fallen, och detta kan antas vara en komplicerad process att genomföra (Kullman, 2018b, Stewart & Stanford, 2017).

Ompröva arbetsgivarbegreppet

Forskare har även identifierat möjligheten att istället för att fokusera på innebörden av begreppet anställning vända blicken mot innebörden av begreppet arbetsgivare och vilka funktioner som en arbetsgivare kan antas ha (Loffredo & Tufo, 2018; Prassl & Risak, 2016). Loffredo och Tufo (2018) identifierar fem funktioner som avser avgöra huruvida plattformsföretag bör betraktas som arbetsgivare. De menar att ett företag som har kontroll över anställning och avskedande, arbetets frukter (vinsten), fördelning av arbete och lön och som leder och styr plattformens interna och externa marknad bör betraktas som en arbetsgivare. I vissa fall delas dock arbetsgivaransvaret mellan plattformsföretaget och beställaren. Prassl och Risak (2016) föreslår då att gigarbetare ska ha

olika arbetsgivare för olika juridiska syften. Stewart och Stanford (2017) menar dock att detta perspektiv kräver stora och komplexa omarbetningar av regelverken vilka kan bli svåra att genomföra i praktiken.

Reglering ur ett jämförande perspektiv

Företagen som är verksamma inom gigekonomin beskrivs vanligtvis som störande (disruptive) i bemärkelsen att den teknik de bygger på och sättet på vilket tekniken används stör befintlig teknik och befintliga (etablerade) affärsmodeller. En konsekvens av det är att plattformsföretagen sällan kan infogas i befintliga ramar och regelverk på ett enkelt och självklart sätt. Som exempel märks inte minst plattformsföretag som är verksamma inom transportbranschen, vilka inte betraktar sig själva som transportföretag utan som teknikföretag och följaktligen inte fogar sig efter de regler som finns för företag som är verksamma inom transportbranschen (Thelen, 2018).

Forskningen visar att sättet på vilket olika aktörer har reagerat på plattformsföretagens störande karaktär i samband med att de har etablerats skiljer sig åt både mellan och inom länder beroende av det politiska sammanhanget och det existerande regelverket. Detta har fått konsekvenser för hur plattformsföretag har kommit att regleras på skilda håll. Skilda strategier från företagets sida har därför varit olika framgångsrika på olika håll (Collier et al., 2018; Thelen, 2018; Uzunca et al., 2018; Urbinati et al., 2018). Uber har exempelvis i USA varit framgångsrika med att bygga allianser med konsumenter genom att erbjuda ett eftertraktat alternativ till en vanligtvis hårt reglerad och i viss mån kritiserad taximarknad. Dessa allianser har använts för att förhindra politiker att reglera företaget och att få det att underkasta sig de regler som råder för andra transportföretag (Collier et al., 2018; Thelen, 2018). På den mer avreglerade taximarknaden i Sverige var motståndet mot Ubers etablerande på ett

generellt plan mindre jämfört med i USA. De konflikter som förekom rörde heller inte i första hand arbetsvillkor eller priser (även om dessa aspekter fanns med), utan huvudsakligen skatter. Allianser skapades mellan taxiföretag, fackförbund och politiker mot det faktum att vissa delar av Ubers verksamhet bröt mot skatteregler och att företaget och deras förare därmed inte bidrog till det gemensamma. På så vis skapades motstånd mot UberPop som fick stänga ner, medan Ubers andra mer reglerade verksamheter har fått finnas kvar (Thelen, 2018).

En brist med forskningen kring gigekonomin reglering är att den nästan uteslutande fokuserar på plattformar som förmedlar fysiskt arbete, och mer specifikt Uber. Det finns därmed ett behov av en bredare ansats inom forskningen. Det är svårt att utifrån existerande forskning – med ett så pass ensidigt och snävt fokus – avgöra om det finns några generella mönster gällande regleringen av gigekonomin i skilda länder, eller om regleringen skiljer sig åt inte bara mellan länder och städer/regioner utan också mellan olika plattformsföretag och branscher och i så fall hur och varför.

Slutsatser och forskningsbehov

SLUTSATSER

Arbetsmarknaden i Sverige och i västvärlden har förändrats de senaste decennierna som en följd av struktur- och teknisk utveckling. Även om standardiserade anställningsformer fortfarande är norm i den svenska kontexten (SOU 2017:24) så har olika former av icke-standardiserade anställningar tilltagit i omfattning, framför allt bland unga. Outsourcing och mer flexibla organisationsformer har ökat samtidigt som tekniken har fått en mer framträdande roll i arbetslivet och för sättet som arbeten organiseras.

Gigekonomin framväxt förstås bäst i ljuset av dessa övergripande förändringar. Den här rapporten visar att det finns delvis överlappande risker bland olika kategorier av icke-standardiserade anställda inom den reguljära ekonomin och de som arbetar inom gigekonomin. Riskerna inkluderar isolering, bristande stöd och osäkra inkomster för individen. Rapporten visar att dessa risker inte sällan tenderar att bli än mer framträdande för gigarbetare då de vanligtvis saknar anställning och risker därmed på ett mer påtagligt vis förflyttas från arbetsgivaren till den enskilde gigarbetaren. Graden av isolering bland gigarbetare är generellt också högre då arbetet vanligtvis utförs enskilt och med liten möjlighet till kommunikation och möten med andra utförare, plattformen eller beställare. Rapporten visar även att gigarbetare tenderar att bli kontrollerade och övervakade på ett sätt som är mer ovanligt på den reguljära

arbetsmarknaden, och att detta är en stark källa till stress för individen.

Sättet på vilket arbetet är organiserat inom gigekonomin ger även upphov till utmaningar på yrkesmässiga och organisatoriska plan. I rapporten framkommer att arbetet inom gigekonomin tenderar att påverka graden av professionalism inom framför allt högkvalificerade yrken, dels genom att kraven på formell utbildning upplukras och dels genom att professionellt stöd och fortbildning individualiseras och åläggs den enskilde gigarbetaren. Det är oklart vilka konsekvenser detta sätt att organisera arbetet får för kompetensutvecklingen inom specifika yrken på sikt. Resultaten i rapporten indikerar att omsättningen inom gigekonomin är hög och att majoriteten av gigarbetarna har för avsikt att söka sig vidare till reguljära anställningar. Utifrån existerande forskning är det dock oklart i vilken grad detta sker. Den ökade outsourcingen av såväl låg- som högkvalificerade uppgifter leder dock högst troligen till minskad långsiktig kompetens inom organisationer. I rapporten framgår även att det finns en risk att detta sätt att organisera arbetet påverkar kvaliteten på det utförda arbetet negativt.

Gigekonomin framväxt utgör även en utmaning för partsförhållandena på den svenska arbetsmarknaden. Detta eftersom egenanställningar är norm inom gigekonomin och arbetsvillkor- och förhållanden sällan regleras via kollektivavtal, samtidigt som den fackliga organisationsgraden bland gigarbetare är låg. Det finns därmed ett behov av att finna vägar för att säkerställa att arbetsvillkor och arbetsförhållanden regleras adekvat även för dem som arbetar inom gigekonomin. Det finns också ett behov av att undersöka vilka långsiktiga konsekvenser gigekonomin kan tänkas få för partsrelationerna på svensk arbetsmarknad.

Det är vidare oklart huruvida gigekonomin ger upphov till ökad inkludering på arbetsmarknaden

av grupper som har svårt att etablera sig på den reguljära arbetsmarknaden. En del studier indikerar att flexibiliteten gällande var och när arbetet utförs har underlättat arbetsmarknadsdeltagandet bland marginaliserade grupper, exempelvis individer med funktionsnedsättningar, sjuka och individer med omsorgsförpliktelse i hemmet. Andra studier indikerar istället att gigeekonomin riskerar att bidra till ökad ojämlikhet och minskad inkludering på arbetsmarknaden då en stor del av arbetet inom gigeekonomin utförs av högutbildade individer.

Rapporten visar sammantaget att det finns ett behov av ökad kunskap om villkoren och förhållandena inom gigeekonomin och dess långsiktiga påverkan på förhållandena på arbetsmarknaden och samhället i stort. Även om resultaten indikerar att gigeekonomin ger upphov till en rad utmaningar på såväl strukturell som individuell nivå så är det ännu oklart vilka långsiktiga konsekvenser dessa kan ge.

FORSKNINGSBEHOV

I rapporten har en rad utmaningar för forskning rörande arbetets utformning och förhållandena inom gigeekonomin identifierats. Inte minst har utmaningar rörande forskning kring gigeekonomins övergripande påverkan på arbetsmarknaden och samhällsekonomin identifierats. En utmaning rör bristen på gemensamma begrepp och definitioner inom forskningen, vilken bidrar till att skapa problem med operationaliseringar och avgränsningar. Flertalet studier gör ingen tydlig åtskillnad mellan *arbete* inom gigeekonomin och andra (inkomstbringande) aktiviteter. Det finns ett behov av att på ett tydligare sätt definiera och särskilja olika grupper som är aktiva inom gigeekonomin i framtida studier för att kunna tillgängliggöra kunskap och forskningsresultat på ett mer adekvat vis. En annan, delvis relaterad, utmaning är att det saknas tillförlitlig data kring hur många och vilka det är som arbetar inom gigeekonomin. Eftersom det saknas vedertagna begrepp och definitioner

blir den statistik som samlas in något osäker. Den forskning som existerar bygger huvudsakligen på icke-representativa urval, eller på data som är insamlad med osäkra metoder. Majoriteten av de studier som finns utgår också från amerikanska förhållanden. Det råder brist på studier som undersöker arbetsförhållanden och erfarenheter bland gigarbetare i Europa, och inte minst i Sverige. Vidare finns det behov av longitudinell data som på ett tillförlitligt vis kan påvisa skillnader över tid.

FORSKNINGSLUCKOR KRING ARBETSLIVETS UTFORMNING

Mycket av den forskning som existerar kring arbetslivets utformning är beskrivande till sin karaktär. Överlag saknas även systematisk kunskap då forskningen huvudsakligen bygger på icke-representativa och relativt små urval. Vissa plattformar och vissa kontexter är också betydligt mer beforskade än andra, och det är i dagsläget fortfarande något oklart i vilken utsträckning – och hur – arbetsvillkor och förhållanden skiljer sig åt mellan olika plattformar och mellan länder. Framför allt behövs mer forskning kring hur arbetsvillkor och arbetsförhållanden ser ut bland gigarbetare i Sverige. Det saknas forskning kring hur de specifika förhållandena på svensk arbetsmarknad påverkar anställningsrelationer och utformandet av arbetet inom gigeekonomin i Sverige.

FORSKNINGSLUCKOR KRING RISKFAKTORER

Forskningen har identifierat ett flertal riskfaktorer – såväl psykosociala som strukturella – som riskerar påverka gigarbetares arbetsmiljö och hälsa, och bidra till ojämlikhet på arbetsmarknaden. Fortfarande saknas dock systematisk kunskap kring omfattningen av dessa risker bland olika kategorier av gigarbetare och även kring de långsiktiga konsekvenserna av dem. Det behövs också mer kunskap kring hur de identifierade riskerna kan förebyggas på ett strukturellt plan och vilka strategier gigarbetare använder för att förebygga riskerna.

REKOMMENDATIONER

- Det är viktigt att främja ökad systematisk forskning kring omfattningen av gigekonomin och kring vilka gigarbetarna är. För att uppnå det behövs representativ och mer tillförlitlig data på nationell nivå i Sverige.
- För att öka kunskapen kring gigekonomin tillväxt och påverkan på ekonomin och samhället i stort fordras longitudinell data.
- Det finns ett behov av mer detaljerad kunskap kring arbetsvillkor och arbetsförhållanden bland olika kategorier av gigarbetare, inte minst i en svensk kontext. Systematisk kunskap kring arbetets organisering och hur det skiljer sig åt mellan olika kategorier av gigarbetare och mellan olika plattformar behövs.
- Mer forskning kring utbredningen av risker såsom isolering, bristande stöd och otrygghet i arbetslivet bland olika kategorier av gigarbetare krävs. I detta syfte bör studier som undersöker om och i vilken utsträckning riskerna skiljer sig åt beroende av sysselsättningsgrad och socioekonomisk status, men också mellan plattformar, främjas.
- Forskning kring de långsiktiga effekterna av arbete inom gigekonomin bör prioriteras. Dels behövs ökad kännedom kring långsiktiga hälsoeffekter bland gigarbetare, och dels behövs det mer kunskap kring eventuella inläsningseffekter och huruvida dessa skiljer sig åt beroende på socioekonomisk status och mellan olika kategorier av gigarbete.
- Det finns ett behov av forskning om ekonomiska risker och möjligheter med gigarbete i Sverige. Vidare krävs ökad kunskap kring i vilken omfattning gigarbetare riskerar hamna utanför sociala trygghetssystem till följd av de anställningsrelationer som råder inom gigekonomin.
- Det är viktigt med ökad kunskap kring inflytandet över arbetet bland olika kategorier av gigarbetare.
- Forskning kring partsrelationerna inom gigekonomin behövs. Det finns ett behov av att säkerställa att – och hur – gigarbetare får tillgång till grundläggande rättigheter och skydd inom arbetslivet.

Appendix

Litteraturlista

- Akbar, Y.H., & A. Tracogna. 2018. The sharing economy and the future of the hotel industry: Transaction cost theory and platform economic. *International Journal of Hospitality Management*, 71, 91-101.
- Al-Ani, A., & S. Stumpp. 2016. Rebalancing interests and power structures on crowdworking platforms. *Internet Policy Review*, 5(2), 1-20.
- Aloisi, A. 2016. Commoditized Workers: Case Study Research on Labor Law Issues Arising from a Set of on-Demand/Gig Economy Platforms. *Comparative Labor Law & Policy Journal*, 37.
- Aloni, E. 2016. Pluralizing the Sharing Economy. *Washington Law Review*, 1397.
- Arcidiacono, D., Gandini, A., & I. Pais. 2018. Sharing what? The 'sharing economy' in the sociological debate. *The Sociological Review Monographs*, 66(2), 275-288.
- Bagchi, S. 2018. A Tale of Two Cities: An Examination of Medallion Prices in New York and Chicago. *Review of Industrial Organization*, 53(2), 295-319.
- Bajwa, U., Gastaldo, D., Di Ruggiero, E., & L. Knorr. 2018. The health of workers in the global gig Economy. *Globalization and Health*, 14, 124.
- Bauer, R.M., & T. Gegenhuber. 2015. Crowdsourcing: Global search and the twisted roles of consumers and producers. *Organization*, 22(5), 661-681.
- Berg, J. 2016. Income Insecurity in the On-Demand Economy: Findings and Policy Lessons from a Survey of Crowdworkers. *Comparative Labor Law & Policy Journal*, 37(3), 506-543.
- Berger, T., Chen, C., & C.B. Frey. 2018. Drivers of Disruption? Estimating the Uber Effect. *European Economic Review*, 110, 179-210.
- Berglund, T., Håkansson, K., Isidorsson, T., & J. Alfonsson. 2017. Temporary employment and the future labor market status. *Nordic Journal of Working Life Studies*, 7(2), 27-48.
- Blackham, A. 2018. 'We are all entrepreneurs now': options and new approaches for adapting equality law for the 'gig economy'. *International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations*, 34(4), 413-434.
- Brameshuber, E., & Zwinger, V. 2018. Collectively Agreed (Minimum) Labour Conditions as 'Protection Boosters'. *International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations*, 34(1), 77-110.
- Brawley, A.M., & C.L.S. Pury. 2016. Work experiences on MTurk: Job satisfaction, turnover, and information sharing. *Computers in Human Behavior*, 54, 531-546.
- Briziarelli, M. 2018. Spatial politics in the digital realm: the logistics/precarity dialectics and Deliveroo's tertiary space struggles. *Cultural Studies*, DOI:10.1080/09502386.2018.1519583.
- Chan, N.K., & L. Humphreys. 2018. Mediatization of Social Space and the Case of Uber Drivers. *Media and Communication*, 6(2), 29-38.
- Chan, J., & J. Wang. 2018. Hiring Preferences in Online Labor Markets: Evidence of a Female Hiring Bias. *Management Science*, 64(7), 2973-94.
- Cockayne, D.G. 2016. Sharing and neoliberal discourse: The economic function of sharing in the digital on-demand economy. *GeoForum*, 77, 73-82.
- Codagnone, C., Biagi, F., & F. Abadie. 2016.

- The Passions and the Interests: Unpacking the 'Sharing Economy'*. Institute for Prospective Technological Studies, JRC Science for Policy Report.
- Collier, R.B., Dubal, V.B., & C.L. Carter. 2018. Disrupting Regulation, Regulating Disruption: The Politics of Uber in the United States. *Perspectives on Politics*, 16(4), 919-937.
- Coyle, D. 2017. Precarious and productive work in the digital economy. *National Institute Economic Review*, 240(1).
- De Groen, W.P., Kilhoffer, Z., Lenaerts, K., & Salez, N. 2017. The Impact of the Platform Economy on Job Creation. *Intereconomics*, 52(6), 345-351.
- Deng, X., & K.D. Joshi. 2016. Why Individuals Participate in Micro task Crowdsourcing Work Environment: Revealing Crowd workers' Perceptions. *Journal of Association for Information Systems*, 17(10), 648-673.
- Deng, X., Joshi, K.D., & R.D. Galliers. 2016. The Duality of Empowerment and Marginalization in Microtask Crowdsourcing: Giving Voice to the Less Powerful Through Value Sensitive Design. *Management Information Systems Quarterly*, 40(2), 279-302.
- De Stefano, V. 2016. *The rise of the "just-in-time workforce": Ondemand work, crowdwork and labour protection in the "gig economy"*. ILO.
- Donini, A., Forlivesi, M., Rota, A., & P. Tullini. 2017. Towards collective protections for crowdworkers: Italy, Spain and France in the EU context. *Transfer*, 23(2), 207-223.
- Domurath, I. 2018. Platforms as contract partners: Uber and beyond. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 25(5), 565-581.
- Drahokoupil, J., & A. Piasna. 2017. Work in the Platform Economy: Beyond Lower Transaction Costs. *Intereconomics*, 52(6), 335-340.
- Dölvik, J.E., & K. Jesnes. 2018. *Nordic labour markets and the sharing economy: Report from a pilot project*. Nordic Council of Ministers.
- Eichhorst, W., Hinte, H., Rinne, U., & V. Tobsch. 2017. How big is the gig? Assessing the preliminary evidence on the effects of digitalization on the labor market. *Management Review*, 28(3), 298-318.
- Ettliger, N. 2016. The governance of crowdsourcing: Rationalities of the new exploitation. *Environment and Planning A*, 48(11) 2162-2180.
- Fabo, B., Karanovic, J., & K. Dukova. 2017. In search of an adequate European policy response to the platform economy. *Transfer*, 23(2), 163-175.
- Fang, B., Ye, Q., & R. Law. 2016. Effect of sharing economy on tourism industry employment. *Annals of Tourism Research*, 57, 264-267.
- Forte, 2019. Strategisk forskningsagenda för det nationella programmet om arbetslivsforskning. Stockholm: Forte.
- Friedman, G. 2014. Workers without employers: shadow corporations and the rise of the gig economy. *Review of Keynesian Economics*, 2(2), 171-188.
- Futurion. 2017:1. *Egenanställningar – den svenska partsmodellens ingenmansland*.
- Garcia, I. 2017. Translating in the Cloud Age: Online Marketplaces. *Journal of Language and Communication in Business*, 56.
- Gash, V. 2008. Bridge or Trap? Temporary Workers' Transitions to Unemployment and to the Standard Employment Contract. *European Sociological Review*, 24(5), 651-668.
- Gullers Grupp AB. 2016. *Rapport: Trender i arbetslivet, En undersökning för Regeringskansliet, Utredningen om arbetsmiljöregler för ett modernt arbetsliv*.
- Gumbrell-McCormick, R., & R. Hyman. 2013.

Trade unions in Western Europe: hard times, hard choices. Oxford: Oxford University Press.

Hall, J.V., & A.B. Krueger. 2018. An Analysis of the Labor Market for Uber's Driver-Partners in the United States. *ILR Review*, 71(3), 705-732.

Hawley, A.J. 2018. Regulating labour platforms, the data deficit. *European Journal of Government and Economics*, 7(1), 5-23.

Huws, U., Spencer, N.H., & D.S. Syrdal. 2018. Online, on call: the spread of digitally organised just-in-time working and its implications for standard employment models. *New Technology, Work and Employment*, 33(2), 113-129.

Huws, U., Spencer, N.H., Syrdal, D.S., & K. Holts. 2017. Work in the European Gig Economy: Research results from the UK, Sweden, Germany, Austria, the Netherlands, Switzerland and Italy. Brussels: Foundation for European Progressive Studies.

Ilsøe, A. 2017. The digitalisation of service work – social partner responses in Denmark, Sweden and Germany. *Transfer*, 23(3), 333-348.

Irani, L. 2015. The cultural work of microwork. *New media & Society*, 17(5), 720-739.

Jamil, R., & Y. Noiseux. 2018. Shake that moneymaker: insights from Montreal's Uber drivers. *Revue Interventions économiques*, 60.

Johnston, H., & C. Land-Kazlauskas. 2018. *Organizing On-Demand: Representation, Voice, and Collective Bargaining in the Gig Economy.* Conditions of work and employment Series no. 94. Geneva: International Labour Office.

Katz, L., & A. Krueger. 2016. The Rise and Nature of Alternative Work Arrangements in the United States, 1995–2015, the National Bureau of Economic Research, NBER Working Paper No. 22667.

Kim, K., Baek, C., & J.D. Lee. 2018. Creative destruction of the sharing economy in action:

The case of Uber. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 110, 118-127.

Kingsley, S.C., Gray, M.L., & S. Suri. 2015. Accounting for Market Frictions and Power Asymmetries in Online Labor Markets. *Policy & Internet*, 7(4), 383-400.

Klump, M., & C. Ruiner. 2018. Digitalization and Work Organization in New Urban Food Delivery Systems. *International Journal of Food System Dynamics*.

Kost, D., Fieseler, C., & S.I. Wong. 2018. Finding meaning in a hopeless place? The construction of meaningfulness in digital microwork. *Computers in Human Behavior*, 82, 101-110.

Kuek, S.C., Paradi-Guilford, C., Fayomi, T., Imaizumi, S., Ipeiros, P., Pina, P., & M. Singh. 2015. *The Global Opportunity in Online Outsourcing.* Washington, DC: Worldbank.

Kuhn, K.M., & A. Maleki. 2017. Micro-Entrepreneurs, Dependent Contractors, and Instafers: Understanding Online Labor Platform Workforces. *Academy of Management Perspectives*, 31(3), 183-200.

Kullman, M. 2018a. Platform Work, Algorithmic Decision-Making, and EU Gender Equality Law. *International Journal of Comparative Law and Industrial Relations*, 34(1), 1-22.

Kullman, M. 2018b. Work-related Securities: An Alternative Approach to Protect the Workforce? *International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations*, 34(4), 395-412.

Kässi, O., & V. Lehdonvirta. 2018. Online Labour Index: Measuring the Online Gig Economy for Policy and Research. *Technological Forecasting and Social Change*, 137, 241-248.

Leighton, P. 2016. Professional self-employment, new power and the sharing economy: Some cautionary tales from Uber. *Journal of*

- Management & Organization*, 22(6), 859–874.
- Lenaerts, K., Kilhoffer, Z., & M. Akgüc. 2018. Traditional and new forms of organisation and representation in the platform economy. *Work Organization, Labour and Globalization*, 12(2), 60–78.
- Lehdonvirta, V. 2018. Flexibility in the gig economy: managing time on three online piecework platforms. *New Technology, Work and Employment*, 33(1), 13–29.
- Leiren, M.D., & J. Aarhaug. 2016. Taxis and crowd-taxis: sharing as a private activity and public concern. *Internet Policy Review*, 5(2), 1–17.
- Leung, M.D. 2018. Learning to hire? Hiring as a dynamic experiential learning process in an online market for contract labor. *Management Science*, 64(12).
- Leung, M.D., & S. Koppman. 2018. Taking a Pass: How Proportional Prejudice and Decisions Not to Hire Reproduce Gender Segregation. *American Journal of Sociology*, 124(3), 762–813.
- Loffredo, A., & M. Tufo. 2018. Digital work in the transport sector: in search of the employer. *Work Organization, Labour and Globalization*, 12(2), 23–37.
- Ma, X., & S. Yang. 2018. Airtasker and the Australian freelance workers: The reflections on the gig economy. *International Journal of Advanced and Applied Sciences*, 5(7), 35–45.
- Ma, X., Khansa, L., & S.S. Kim. 2018. Active Community Participation and Crowdfunding Turnover: A Longitudinal Model and Empirical Test of Three Mechanisms. *Journal of Management Information Systems*, 35(4), 1154–1187.
- Malin, B.J., & C. Chandler. 2017. Free to Work Anxiously: Splintering Precarity Among Drivers for Uber and Lyft. *Communication, Culture and Critique*, 10(2), 382–400.
- Martin, C.J. 2016. The sharing economy: A pathway to sustainability or a nightmarish form of neoliberal capitalism? *Ecological Economics*, 121, 149–159.
- McGaughey, E. 2018. Taylorism: when network technology meets corporate power. *Industrial Relations Journal*, 49(5–6), 459–472.
- Minter, K. 2017. Negotiating labour standards in the gig economy: Airtasker and Unions New South Wales. *The Economic and Labour Relations Review*, 28(3), 438–454.
- Moore, S., & K. Newsome. 2018. Paying for Free Delivery: Dependent Self-Employment as a Measure of Precarity in Parcel Delivery. *Work, Employment and Society*, 33(3), 475–492.
- Murillo, D., Buckland, H., & E. Val. 2017. When the sharing economy becomes neoliberalism on steroids: Unravelling the controversies. *Technological Forecasting & Social Change*, 125, 66–76.
- Nerinckx, S. 2016. The ‘Uberization’ of the labour market: some thoughts from an employment law perspective on the collaborative economy. *ERA Forum*, 17(2), 245–265.
- Newlands, G., Lutz, C., & C. Fieseler. 2018. Collective action and provider classification in the sharing economy. *New Technology, Work and Employment*, 33(3), 250–267.
- Oei, S-Y. 2018. The trouble with gig talk: choice of narrative and the worker classification Fights. *Law & Contemporary Problems*, 81, 107–136.
- Palm, J. 2018. De organiserade – Gig-ekonomin och den fackliga anslutningen. Stockholm: LO.
- Piasna, A., & J. Drahoukoupil. 2017. Gender inequalities in the new world of work. *Transfer*, 23(3), 313–332.
- Pongratz, H.J. 2018. Of crowds and talents: discursive constructions of global online labour. *New Technology, Work and Employment*, 33(1).
- Popiel, P. 2017. “Boundaryless” in the creative

- economy: assessing freelancing on Upwork. *Critical Studies in Media Communication*, 34(3), 220-233.
- Prassl, J., & M. Risak. 2016. Uber, Taskrabbit, & Co: platforms as employers? Rethinking the legal analysis of crowdwork. *Comparative Labor Law & Policy Journal*, 37(3), 619-651.
- Rahman, K.S. 2016. The Shape of Things to Come: The on-Demand Economy and the Normative Stakes of Regulating 21st-Century capitalism. *European Journal of Risk Regulation*, 7(4), 652-663.
- Ravanelle, A.J. 2017. Sharing economy workers: selling, not sharing. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 10, 281-295.
- Rifkin, J. 2014. *Zero marginal cost society. The Internet of Things, the Collaborative Commons and the Collapse of Capitalism*. London: St. Martin's Griffin.
- Rockmann, K.W., & G.A. Ballinger. 2017. Intrinsic Motivation and Organizational Identification Among On-Demand Workers. *Journal of Applied Psychology*, 102(9), 1305-1316.
- Rosenblat, A., Levy, K.E.C., Barocas, S., & T. Hwang. 2017. Discriminating Tastes: Uber's Customer Ratings as Vehicles for Workplace Discrimination. *Policy and Internet*, 9(3), 256-279.
- Rosenblat, A., & L. Stark. 2016. Algorithmic Labor and Information Asymmetries: A Case Study of Uber's Drivers. *International Journal of Communication* 10, 3758-3784.
- Shapiro, A. 2018. Between autonomy and control: Strategies of arbitrage in the "on-demand" economy. *New Media & Society*, 20(8), 2954-2971.
- Schiek, D., & A. Gideon. 2018. Outsmarting the gig-economy through collective bargaining – EU competition law as a barrier to smart cities? *International Review of Law, Computers & Technology*, 32(2-3), 275-294.
- Schor, J.B. 2017. Does the sharing economy increase inequality within the eighty percent?: findings from a qualitative study of platform providers. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 10, 263-279.
- Schor, J.B., & W. Attwood-Charles. 2017. The "sharing" economy: labor, inequality, and social connection on for-profit platforms. *Sociology Compass*, 11(8).
- Schwartz, D. 2018. Embedded in the Crowd: Creative Freelancers, Crowdsourced Work, and Occupational Community. *Work and Occupations*, 45(3), 247-282.
- Skok, W., & S. Baker. 2018. Evaluating the impact of Uber on London's taxi service: A strategic review. *Knowledge and Process Management*, 25(4), 232-246.
- Snider, L. 2018. Enabling Exploitation: Law in the Gig Economy. *Critical Criminology*, 26, 563-577.
- SOU. 2017:24. *Ett arbetsliv i förändring – hur påverkas ansvaret för arbetsmiljön?*
- Stewart, A., & J. Stanford. 2017. Regulating work in the gig economy: What are the options? *The Economic and Labour Relations Review*, 28(3), 420-437.
- Suárez Corujo, B. 2017. The 'Gig' Economy and its Impact on Social Security: The Spanish example. *European Journal of Social Security*, 19(4), 293-312.
- Thelen, K. 2018. Regulating Uber: the Politics of the Platform Economy in Europe and the United States. *Perspectives on Politics*, 16(4), 938-953.
- Thorne, D.M., & F.F. Quinn. 2017. Supplier Resources in the Sharing Economy: Three Regulatory Concerns. *Journal of Marketing Channels*, 24(1-2), 73-83.
- Thörnquist, A. 2011. False Self-Employment. A Topical but Old Labour Market Problem.

- I Thörnquist, A., & Å-K. Engstrand (Red). *Precarious Employment in Perspective. Old and New Challenges to Working Conditions in Sweden*, s. 101-130. Bryssel: Peter Lang.
- Ticona, J., & A. Mateescu. 2018. Trusted strangers: Carework platforms' cultural entrepreneurship in the on-demand economy. *New Media & Society*, 20(11), 4384-4404.
- Todolí-Signes, A. 2017a. The 'gig economy': employee, self-employed or the need for a special employment regulation? *Transfer*, 23(2), 193-205.
- Todolí-Signes, A. 2017b. The end of the subordinate worker? The on-demand economy, the gig economy, and the need for protection for crowdworkers. *The International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations*, 33(2), 241-68.
- Urbinati, A., Chiaroni, D., Chiesa, V., Franzo, S., & F. Frattini. 2018. An Exploratory Analysis on the Contextual Factors that Influence Disruptive Innovation: The Case of Uber. *International Journal of Innovation and Technology Management*, 15(3).
- Uzunca, B., Ozcan, P., & J.P. Coen Rigttering. 2018. Sharing and Shaping: A Cross-Country Comparison of How Sharing Economy Firms Shape Their Institutional Environment to Gain Legitimacy. *Academy of Management Discoveries*, 4(3).
- Vandaele, K. 2018. Will trade unions survive in the platform economy? Emerging patterns of platform workers' collective voice and representation in Europe. Working Paper 2018:05. ETUI.
- Van Doorn, N. 2017. Platform labor: on the gendered and racialized exploitation of low-income service work in the 'on-demand' economy. *Information, Communication & Society*, 20(6), 898-914.
- Zervas, G., Proserpio, D., & J.W. Byers. 2017. The Rise of the Sharing Economy: Estimating the Impact of Airbnb on the Hotel Industry. *Journal of marketing research*, 54(5), 687-705.

www.forte.se